

SZABOLCS

Szabolcs Péter
Munkácsy-díjas szobrászművész

8900 Zalaegerszeg, Báthory u. 56.

Tel., fax: 92/313 619

Tel.: 92/371 230

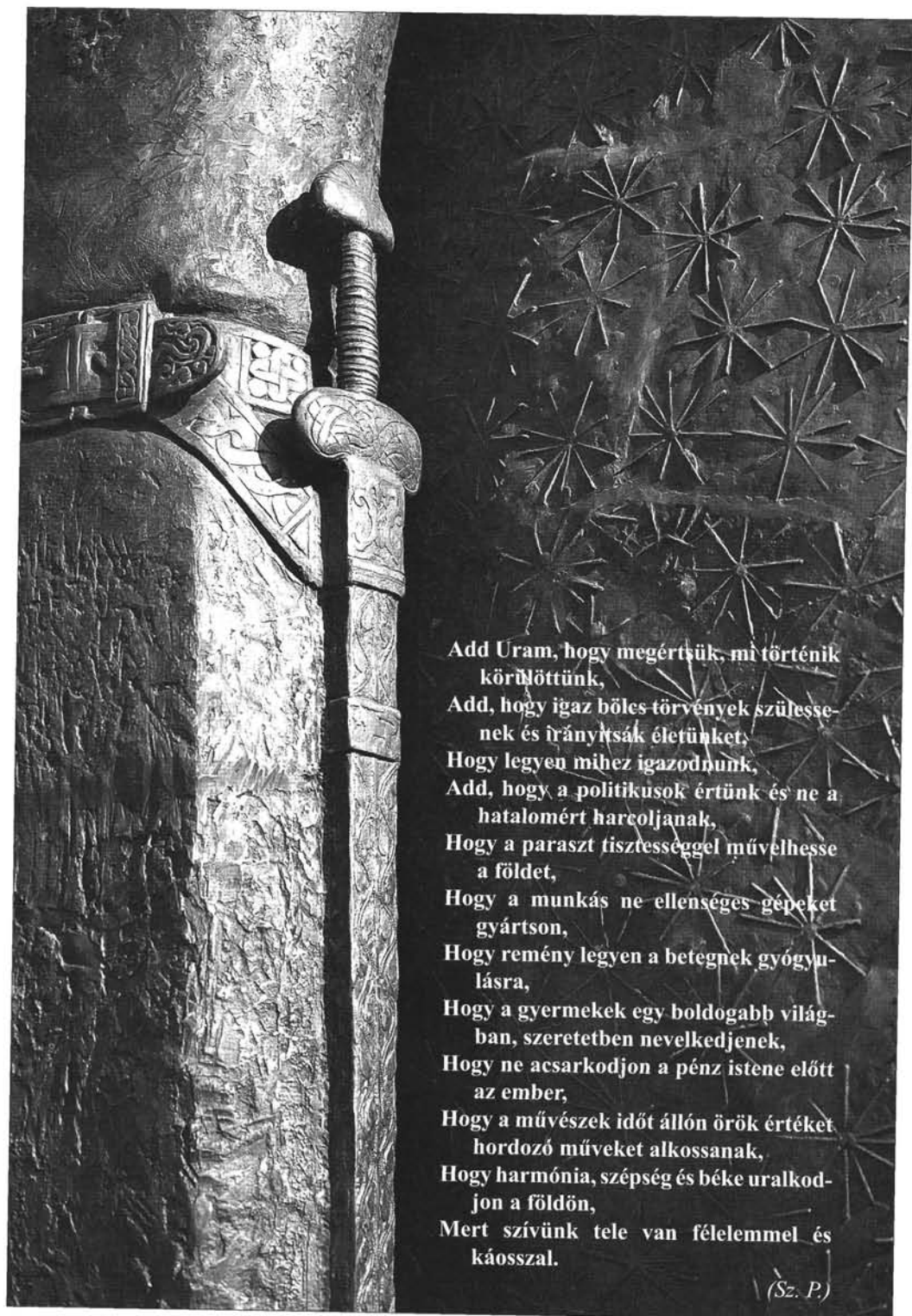
Szabolcs Péter

Munkácsy-díjas szobrászművész

kiállítása

Zalaegerszeg, Göcseji Múzeum

2002. április 5. – május 1.

Add Uram, hogy megértjük, mi történik
körülöttünk,

Add, hogy igaz böles törvények szülesse-
nek és irányítsák életünket,

Hogy legyen mihez igazodnunk,

Add, hogy a politikusok értünk és ne a
hatalomért harcoljanak,

Hogy a paraszt tisztességgel művelhesse
a földet,

Hogy a munkás ne ellenséges gépeket
gyártson,

Hogy remény legyen a betegnek gyógyu-
lásra,

Hogy a gyermekek egy boldogabb világ-
ban, szeretetben nevelkedjenek,

Hogy ne acsarkodjon a pénz istene előtt
az ember,

Hogy a művészek időt állón örök értéket
hordozó műveket alkossanak,

Hogy harmónia, szépség és béke uralkod-
jon a földön,

Mert szívünk tele van félelemmel és
káosszal.

(Sz. P.)

A hatvan éves Szabolcs Péter művészetéről

„...mindannyian mezítelenek vagyunk, mert nem csupán gondolati és objektív értékeinket mutatjuk meg mindenféle aktuális társadalmi felöltözöttségben, de levetkőzünk és így mutatjuk meg érzelmeinket, és ha képesek vagyunk nem hazudni: védtelenek maradunk, mert visszavonhatatlanul megmutattuk magunkat. A történelmi és társadalmi konfekcióban feszengő gondolat csak a művész mezítelenségével együtt értékelendő az utókor számára.” (Ruszt József)

Ránéztem az életrajzára, majd a naptárra. Azután megint az életrajzára. Itt valami tévedés van. Kizárt dolog, hogy „a Propek” hatvan éves legyen. Nem szokott az lenni. Igaz, egyszer el kell kezdeni, de éppen most? Amúgy is nehéz minden kezdet, hát nem ért rá még egy jó pár évig a hatodik X-en belül időzni? Bő másfél évtizede (magam még csak tizenhét éve vagyok jelen a pályáján) vita- és csipkelődő partnerem, fejcsóválásomat kiváltó bohém, szókimondó, mindenki-vel hangot találó, gyerekesen huncut mosolyú csibész, mindig újat mondani tudó, ragyogó technikájú szobrász, megdöbbenően mélyre látó, mind érettebben bölcs világszemléletű ember, ugyanúgy tele tüzzel és energiával, mint bármikor korábban. Rengeteg sebbel – és különböző falakba bevert fejjel – persze, melyek forradásokká, hegekké keményedtek, szikárabbá, óvatosabbá tették alakját.

A Göcseji Múzeum képzőművészeti gyűjteménye őriz egy szobrot. Egy sovány, meggörnyedt hátú, de szívós alak feszül roppant energiával és lendülettel egy hatalmas gerendából összeácsolt falnak, amely az ellenállhatatlan roham hatására már kezd megdőlni. A *Kerítésdöntő*t Szabolcs Péter 1980 körül készítette, s annyi más alkotásához hasonlóan akár ennek is önarcképi jellege lehet. A művész soha nem szerette a kerítéseket, falakat – legfeljebb esztétikai értékük miatt. Nem csoda, hogy ledönteni való akadályként jelennek meg műveiben. A művészet és a művész nem szorítható korlátok közé, legfeljebb ideig-óraig, mert azután ledönti azokat. A szobor ereje témáján és jól sikerült kompozícióján túl a figurából áradó belső tűzből, zabolázhatatlan, öntörvényű energiájából fakad. A néma erőlködés pillanatát látjuk, azt, amely megelőzi az eldőlő kerítés robaját. Miként Michelangelo *Dávid*jában, a statikában benne rejlik a dinamika. Nem szép a *Kerítésdöntő* figurája, és talán nem is szép dolog ledönteni egy kerítést. Egy göthös alak csúnya dolgot művel – fogalmazhatnánk alpárian a kispolgári erkölcs biztos védőbástyái mögül a szobor témáját. Mégis reveláns erővel hat. S vajon honnan származik a mellbevágó hatást eredményező belső töltés? A hitből. Az ember teremő erejébe, alkotó energiájának és szellemének szabadságába vetett hitből, amely előtt nem létezhet korlát, és amely már messze túl van az esztétikum hozzá képest felszínes szintjén.

Szabolcs Péter lengyel származású munkáscsaládban született Diósgyőrött. Mind anyagilag, mind egészségileg nehéz körülmények között nevelkedett. A teljes esélytelenség tudatával felvételizett a Képzőművészeti Gimnáziumba, ahová azonnal felvették. Itt Somogyi József, majd a Képzőművészeti Főiskolán – ahova egy év, a Képzőművészeti Kivitelező Vállalatnál töltött kitérő után vették fel (1962-ben) – Szabó Iván lett a mestere. A főiskola elvégzését követően szinte véletlenül került Zalaegerszegre 1967-ben – determináltságnak is felfoghatnánk persze: ide hívták, máshová nem. Harmadfél évtized távlatából visszatekintve is nehéz megmondani, hogy szerencséjére, vagy szerencsétlenségére. Szerencséje volt-e, hogy egy e téren nagyon elmaradott közegbe kerülve (Dús Lászlóval közösen) neki kellett létrehoznia és megszerveznie a művészeti életet, kialakítani annak kereteit és körülményeit, vagy pechje volt ugyanazért. Maradjunk az előbbinél („a pohár nem félig üres, hanem félig tele van” mintájára), hisz Szabolcs optimista ember. Fiatalos (azóta is alig kopott) lendülettel vállalta fel a szobrászi önmegvalósítás mellett a szervezői feladatot is. Gimnáziumi óraadóként tanította a középiskolás korosztályt, komoly részt vállalt az országos jelentőségű egervári művésztelep létrehozásában, évekig vezette a városi képzőművészeti szakkört. Helyzetének, küldetésének súlyát átérezve a szakmai közélet szinte minden szintjén jelen volt, és fontos pozíciókat töltött (és tölt ma is) be a helyi és a regionális művészeti szervezetekben. Mindenkinek igyekezett segíteni, megkeresve benne a jót, a tovább építhetőt. Közben persze szobráskodott is, nem is keveset. 1969-ben a Göcseji Múzeumban rendezte első önálló kiállítását (ahogyan ezt a mostanit is), 1972-ben, Letenyén állították fel az első köztéri szobrát. Különösen sikeres éve volt 1975, amikor megkapta a ravennai II. Nemzetközi Dante Biennálé aranyérmét, a Fiatal Képzőművészek Jubileumi Kiállításán, Budapesten pedig II. díjjal jutalmazták. Ezután egymást követték az elismerések, melyek közül kiemelkedik a Képzőművészeti Alap Kiállítási Nívódíja (1980), majd a Munkácsy-díj (1984). Kiállításait, köztéri alkotásait ma már számba venni is nehéz. Csak Zala megyének mintegy másfél tucatnyi településén állították fel szobrait (1984-ben készült zalaegerszegi tulipánja a város egyik jelképévé lett), azon túl még sok helyen, szerte az országban, és a határokon túl is, Herszontól Münchenig. Kisebb műveit tíznél is több országban őrzik. Kiállításokon szerepelt Olaszországban, Szovjetunióban, Németországban, Hollandiában, Jugoszláviában, Bulgáriában, Finnországban.

Művészi eszköztára meglehetősen széles. Dolgozott fémme, kövel, fával, olykor, ha a művészi gondolat úgy kívánta, korhadt, már alig alakítható fadarabokkal is. Az alapanyag és a technika a kifejezni szánt tartalomtól függ – persze a lehetőségektől is. A mondanivaló már sokszor eldönti az összes többi kérdést. Kedvelt technikája a rézlemez gyűrése, amely a lehetőségek megdöbbenően széles tárházát vonultatja fel. Kényszerből talált rá erre a viszonylag olcsó és egyszerűen alakítható alapanyagra, amely nagy jelentőségre tett szert művészetében. A tömör szoborhoz képest más mentalitást, más gondolkodást igényel, hisz a térnek a görbített síkkal (lemez) elhatárolt része – bár az elhatárolás által maga is „szoborrá” válik – tulajdonképpen továbbra is üres, nincs kitöltve anyaggal, érezhetően, láthatóan súlytalan marad. A lemez görbületei vagy a hegesztési varratpontok sorozatai ugyanakkor rendkívül hatásos kifejezőeszközök. Figuráit – nem

csupán a lemezből gyűrteket – oly módon vonatkoztatja el, hogy a mondanivaló teljesebb kifejezésének alárendelhető részleteket (testtartás, gesztusok, szemek stb.) hangsúlyozza, a többit olykor jelzés-szerűvé egyszerűsíti. Stílusának – bár van egy többé-kevésbé állandó, egy-egy korszakán karakterisztikusan végighúzódó rétege is – pillanatnyi módosulásait szintén befolyásolja az egyes alkotások belső tartalma, ami iránt mindig mély alázattal viseltetik.

Szabolcs mindig figurálisan gondolkodik (talán egyetlen kivétel a zalaegerszegi Dísz tér *Göcseji Tulipánja*). Fő témája – milyen egyszerű így leírni – az ember, ezért fontos számára a figurativitás. Megérti és tolerálja azokat a művésztársait, akik, ha mondanivalójuk úgy kívánja, túllépnek ezen, de az nem az ő útja. Ő a humánusot keresi, az emberben lakozót, amit nem lehet másképpen kifejezni. Számára kizárólag ez az út járható, mert a világnak nem a csak a látható valóságon túli eszközökkel kifejezhető, szavakkal nem, vagy alig megfogalmazható részét keresi. Nem a rosszat, az elborzasztót, a nyomasztót, hanem az emberi lét lényegét. Az absztrahálásnak arra a szintjére törekszik eljutni, amellyel a mondanivalójában a legmélyebbre tud hatolni. Az emberekről csak az embereket megmintázva lehet beszélni, és a művészet legfőbb célja az – tartja –, hogy az életnek azokra a problémáira adjon választ, amelyekre másképp, mint a művészet sajátos eszközeivel, nem lehet.

Tematikája mindebből adódóan igen sokrétű, az emberi élet minden aspektusára kiterjed. Szülő-gyerek kapcsolat, gyermekség, szerelem, örömök és tragédiák, emberi kapcsolatok, tulajdonságok, hit, öregség, halál – mind végigvonulnak a művészetén. Megdöbbentő dolgokat tud elmondani az emberről. Az élet és a halál szakadatlan körforgásában nála az élet a győztes. *Charon ladikján* ugyan nincs visszatérés, de a halál mindig egyéni tragédiaként jelenik meg, míg az élet igazi értelme, szépségei közösségi, tehát magasabb szinten élhetők meg. Az egyes ember elbukhat, meghalhat, de a nagybetűs EMBER azért vált emberré, mert mindig győzni tudott, és ezután sem lehet másképp. Ezért győz a benne lakozó nemes és jó a hitvány és gonosz felett, ezért utasítja el a művész mindannak ábrázolását – stílusosan és tartalmilag is –, ami nem a humánus győzelméről szól. És ezért áll Szabolcs *Assisi Szent Ferenc*e a kereszttel hódolón, s hirdeti, hogy bár hozzá hasonlóan mi is földhözragadtak vagyunk, a magunk módján nekünk is a krisztusi ideált, az élet ideálját kell megvalósítani.

Szabolcs Péter az immár klasszikussá váló magyar avantgárd művésznemzedék (Altorjai, Jovánovics, Konkoly, Nádler, Méhes, Pauer, Szentjóbgy stb.) kortársa. Művészi indulása velük egy időre, a legendás IPARTERV-kiállítások és balatonboglári kápolna-tárlatok éveire (1968–1970) tehető. Pályája tőlük mégis gyökeresen eltérően alakult. Ennek magyarázatát nem alapvető emberi, vagy habitus-béli különbözőségében kereshetjük, hisz ő maga is nyugtalan, mindig újat kereső, a kötöttségek és konvenciók ellen lázadó lelkiülettel bír. Művészi pályafutása más irányba történő kibontakozásának kettős oka lehet. Az egyik a „nagy generáció”-étől gyökeresen eltérő környezet, hisz Zalaegerszegen nem volt pezsgő, Budapesthez, Pécshez vagy Székesfehérvárhoz hasonlóan inspiratív művészeti közeg ebben az időben: egyik legfontosabb feladata éppen a keretek kialakításában való aktív részvétel volt. A másik okot Szabolcs más irányú érdek-

lődésében láthatjuk. Ő alkotásain nem általában a világ jelenségeit veszi górcső alá, véleményét akár óvatosságból is csak a beavatottak számára dekódolhatóan megfogalmazva, hanem kizárólag az emberre fókuszál, e téren azonban sebészi precizitással hatol mind nagyobb mélységekbe.

A múzeumi gyűjtemény egy másik Szabolcs-szobra, a *Homérosz* szintén emblemikus alkotás. Sovány, megnyúlt, rongyos, öreg alak, de szálfaegyenes. Egyik kezében vándorbotot tart, a másikat kinyújtva a messzeségbe mutat. Ezer harcot megvívott, viharvert, de meg nem tört figura. A hit szimbóluma szintén. Isten ígretében hisz? Az új hazában? Egy szebb jövőben? Vagy magában az emberben? Ebből az aspektusból vizsgálva ez lényegtelen kérdés. A lényeg – ami csak az embernek sajátja – maga az éltető hit. A hit, ami minden emberi jónak mozgatója, – a művész szemszögéből mégiscsak ki kell mondani: – az emberbe, az életbe, a jóba vetett hit, ami Szabolcs egész művészetéből sugárzik.

Art of the sixty years old Péter Szabolcs

„... we are all naked, because we show not only our intellectual and objective worth in several kind of social clothing, but we strip and we show our emotion and if we are able not to tell lies: we remain unprotected, because we showed ourselves irrevocably. The idea fidgeting historical and social 'clothes' should be appreciate for the future.” (*József Ruszt*)

I cast a glance at his autobiography then at the calendar. And at the autobiography again. It must be some mistake. It is impossible that 'Propek' is sixty. He did not use to. It is true that it has to be begun, but why just now? Every beginning is difficult why did not he stay for some years within his fifties?

I started my career seventeen years ago and he has been my debate-and-teasing partner for more than fifteen years, he has been a childish, mischievous urchin being able to say something that is new, he is a sculptor having excellent technic he is able to look into the matter thoroughly having wise view of the world. He is full of energy as any time earlier. He became more and more careful because of the great number of wounds that hardened scar cicatrice on him.

The art collection of the Göcsej Museum guards a sculpture. A thin, bent but persistent figure with enormous energy and vigour rests against a wall carpentened of huge logs, which starts to lean under the irresistible attack.

The 'Fence Leaner' was made by Péter Szabolcs in 1980. Similarly to his several other work it may have self-portrait characteristics. The artist never liked fences, walls at the very most because of their aesthetics value. No wonder if they appear in his work as obstacle that should be broken down.

Art and artists cannot be restricted at the very most for a while because they will be break down afterwards.

The power of the sculpture arises from its inside fire, unrestrained autonomous energy.

We can see the moment of the silent effort that came before the crash of the breaking fence. Dynamic is in statics as in 'David' of Michelangelo.

The figure of 'Fence Leaner' is not beautiful and perhaps it is not beautiful thing to break down a fence. A weak-chested figure does a bad thing – we could describe the theme of the sculpture in a rude way from behind the safety bastion of the civil morals. But it makes a revelant impression. And where is the inside shocking power originated from? From the faith.

It is originated from the faith in the mankind's creative power, creative energy and freedom of their spirit.

Péter Szabolcs comes from a Polish birth working-class family from Diósgyőr. He was grown up in hard circumstances regarding both in financial and health circumstances.

He sat for his entrance examination to Arts Secondary Grammar School being aware of not having a good chance. But he was admitted at once. Here István Somogyi was his master, later being admitted to the Arts College in 1962 – after he had worked for Arts technician Company for a year. After finishing the school he came to Zalaegerszeg nearly by chance, that could have comprehended as determination but the truth is: he was asked to come here and not to any other town. It is hard to tell it was his luck or not.

We do not know whether it was a luck or not to be transferred to a place where he altogether with László Dús had to develop and organize the art life to from its frames and circumstances.

Wh should say it was a luck ('the glass is not half empty, it is half full'), because Szabolcs is an optimistic person. Beyond the sculptural self-realization he took the task of organization with youthful energy that hardly ceased. He taught in secondary grammar school as a private tutor, he took an important part in developing the Egervár colony of sculptors, he was the leader of the art study group of Zalaegerszeg. Being aware of his position and mission he took part in the every level of professional art life and he served the serves important functions in the local and regional art organizations. He tried to help everybody searching the goodness and the things that could be improved.

Of course he put up several sculptures. First he exhibited his sculptures in Göcsej Museum in 1969 (similarly to the present exhibition). His first public domain sculpture was exhibited in Letenye in 1972.

1975 was especially successful for him, when he got the gold medal of Ravenna II. International Dante Biennial Festival. He was awarded the 2nd prize of Young Art Jubilee Exhibition in Budapest.

The honours came after, the Award of Art Foundation in 1980 and the Munkácsy-Prize in 1984 excelled. It is hard to consider his exhibitions and work. His sculptures were put up in more than half a dozen settlements in Zala county. Zalaegerszeg Tulip Motif (1984) became the symbol of the town. We could find his sculptures in several places in the country, that is more beyond our border from Munich to Herszon. His smaller jobs are kept more than then countries.

He has participated in Italy, Soviet Union, Germany, the Netherlands, Yugoslavia, Bulgaria and Finland.

His art means are rather wide. He worked with metal, stone, wood and sometimes when his artistic mind needed with decayed wood that can hardly be formed. The raw material and the technic depend on the content and of course the possibilities.

The message decides above the questions. His favourite technic is creasing of brand plate that can ensure a wide range of possibilities. He yielded to force when he used this cheap material that is easy to form. It became very important in his art. In comparison with massive sculpture it needs different way of thinking, because the delimited part of the space – the delimitation itself becomes sculpture

– is empty, it is not filled with any material, it is perceptibly, visibly remains weightless. The curvature of the plate of the series of the welding points are extremely expressive means. He has treated his figures not only that are made of creased plate in isolation in such a way that he lays stress on details (bearing, gestures, eyes, etc.) the other5s has been simplified marking-like.

He has more or less a regular style characterized his period. He bears the inside contents of the work humbly, it influences the momentary modification of his style.

Szabolcs always works figurally, perhaps the only exception is Göcsej Tulip of Dísz square.

His main theme is the man – so simple to write it – because of it the creativity is so important for him. He understands and tolerates his art fellows show exceed but it is not his way. He wants to find the humanity that can be in the man that cannot be shown in another way.

He says it is the only way for him because he is working for the part of the world the cannot be or hardly described with words.

He tries to find the essence of existence, he does not try to find the bad, horrible, depressing things.

He thinks we can speak about people when we sculpture them, and the main aim of art to answer the questions of life that cannot be answered without the special means of art.

His topics is many-sides issued from these things it exceeds to every aspects of human life.

We can see the connection between parents and child, childhood, love, fun, tragedy, human characteristics, faith, old age, death in his art.

He can tell us shocking things about the man. Life is the winner in the endless circulation of life and death with him.

There is no returning on charon barge, but death alway appears like individual tragedy, while the real sense, beauty of the life is communal, so they can be understood on a higher level. The individual man can fail, die, but the MAN became man, because he could always win and he will win from this time on.

For this reason the 'noble' an 'good' living in him gained over the 'wicked' and 'wil'. Because of it the artist refuses to portray everything that is not about the gain of humanism. And this is why Assisi Saint Francis of Szabolcs stands respectfully before the crucifix, and announces that in spite of the fact we are poverty-stricken we have to perform the ideal of life.

Péter Szabolcs is contemporary of the classical Hungarian avant-garde generation (Atlorjai, Jovánovics, Konkoly, Nádler, Méhes, Pauer, Szentjóby, etc.)

His art career started in 1968–1970 at the same time of the legendary Iparterv-exhibitions on balatonboglár chapel-art exhibition. Nevertheless his career happened radically differently. We could not find the explanation in the basic human or disposition of difference, since he has restless disposition who always looks for the new things and who revolts against restrictions and conventions. The reason for his different way of development can be double. One of them is the basically different surrounding of the 'big'-generation because there was no

existing artistic medium in Zalaegerszeg like in Budapest, Pécs, Székesfehérvár, one of the most important task was active taking part in developing the artistic frames.

The other reason is Szabolcs's different sphere of interests. He does not examine occurrence of the world, he draws his attention to the man. In this field he penetrates into the depths.

Another Szabolcs-sculpture of the museum collection is the Moses. He is thin, stretches, atged old figure but he is full-grown tree like straight. He keeps to the road and he points towards distance with his hand. He is a weather-beaten but not broken figure. The symbol of faith does believe in God's promise? In the new native land? In a more beautiful future? Or in the man? This question is not important from this aspect. The essence, that is belongs to the man only is the life-giving faith.

Faith, that is the motive of the human goodness is the faith in the man, life, goodness. It radiates from the cell art of Szabolcs.

Beszélgetés Szabolcs Péterrel

2001. december 5.

Beszélgetésünk elején idézzük fel azt a tíz évvel ezelőtti abbahagyott beszélgetést, amelyet akkor, ötvenéves jubileumi katalógusod kapcsán Egri Máriával folytattál. Ez valahogy úgy végződött, hogy ennek az országnak kulturálódnia, a kultúrájának épülnie szükséges, mert számos elképzelés – köztük a Te elképzeléseid – csak ebben az esetben lesznek megvalósíthatóak, esetleg a következő ötven esztendőben még részben a Te számodra is, de lehet, hogy csak a következő szobrász-nemzedék számára. Eltelt tíz év, a következő ötven esztendőnek az első tíz éve. Érzed-e, hogy valahol ez a kulturálódás megindult, vagy a kulturáltság foka magasabbra jutott?

Nem! Jobban mondva azonnal a politika kerül az előtérbe, ugyanis senki sem tudja kivonni magát abból a történelmi helyzetből, amibe Magyarország került, aminek én is tagja vagyok. Ez a tíz év döntően meghatározta Magyarországnak az újkori életét, és hogy ebben az újkori életében mire, hova helyezik a hangsúlyokat. Türelmetlen voltam régen is, most még türelmetlenebb vagyok, ugyanis a vágyak nagyon erőteljesek, főleg akkor, ha el voltak nyomva. Nekem a régi rendszerben semmi problémám nem volt azon kívül, hogy minden olyan problémám megvolt, ami másnak is. Tehát nehezen adtak útlevelet, úgy éltem az emberek hétköznapi életét, ahogy mások is. Valójában mégis – talán ez a kor is hozta magával, meg az én életkorom is – természetesebbnek vettem a sérüléseket. Olyan voltam, mint egy fiatal bika, aki az életben helyt akar állni, el akarja foglalni a maga pozícióját, kijelölte a maga territóriumát. Ezen belül azt hiszem mindent megtettem, amit egy hétköznapi, normális ember meg tud tenni. Persze mindig eszembe jut, hogy szabad-e egy művésznak normálisnak lenni, hogy a világ milyen képet alakít ki a művészekről, hogy a művésznak magának milyennek kell lenni? Rengeteg barátira és társra, tulajdonképpen egy saját útra tettem szert az előző ötven évemben. Úgy gondoltam, hogy ennek a mostani tíz évnek olyannak kellene lenni, mint amikor az embernek kinyílik a szeme. Egy föleszmélésnek, hogy a dolgokat – amik úgy össze voltak kavarva, mint egy szétvágott kép –, a törvényeknek az összekuszált, tudatosan összekuszált butaságát mi szépen ki fogjuk bogozni. A látszólag abszolút értelmetlen darabok egymás mellé kerülve ki fognak hozni egy csodálatos képet, aminek az élet értelmének kellene lenni. Az élet értelme nagyon alapvető dolgokra vezethető vissza, gondolom nem véletlenül fogalmazták meg régen a tízparancsolatot. Tehát valami alaptörvény kell, hogy vezesse az emberiséget, s erre kell építeni mindazt, aminek része a művészet is. A legnagyobb bánatom az utóbbi tíz évben az, hogy nem érzem, hogy az embereknek kikristályosodott volna a világképük, inkább még kuszább lett. Mint egy dobozban, egy bezárt világban, futkorásznak össze-vissza, nekimennek a falnak, néha örülnek, hogy nem törték össze magukat, de megítélésem szerint valamiféle értelmetlen kavarodás, szinte

pánikhangulat lett úrrá az emberek egy részén. A másik részük egy olyan – szerintem legalábbis – hamis, túlzottan optimista képet próbál festeni, ami az anyagi javaknak összességére épül. Csakhogy ez az út nem lehet az igazi – erre a világ boldogabb része, meg a nagyobb kultúrák már rájöttek. Én a fiamat mindig arra nevelem, hogy nagyon kell a pénz, de nem mindenáron. A pénz egy eszköz, ami arra szolgál, hogy emberek egymás között könnyebben bonyolítsák le a kereskedelmi tevékenységet, de az életnek nem lehet az a célja, hogy minél több pénzt birtokoljak. Manapság mégis ez uralkodik. Sajnos az az érzésem, – és ez megítélésem szerint Amerikából gyűrűzött be ide Magyarországra – hogy az emberek kivetik magukból azokat a nagy gondolatokat, amiket már nagyon sok nagy ember próbált megfogalmazni: hogy mi az élet célja. Ha egyszer kaptuk ezt a csodát, ami a föld, a földi élet, és a földi életben való elhelyezkedésünk, akkor azt meg kell őriznünk. Nézz szét a világban: mind több ember emeli fel a hangját – például a zöldekre gondolok –, akik azt mondják, hogy a világ katasztrofális helyzet felé sodródik a pénz által gerjesztett olyan jellegű anyagok miatt, mint a füst, a műanyag, a kábítószer, vagy akár az etikai romlás. Nem akarok pesszimista lenni, mert butaság, mert valójában azt hiszem, hogy a szívem mélyén nagyon optimista ember vagyok, de körülvesz valami, egy háború, amit most is látunk a tévében, repülök, amik szétrombolnak tornyokat, és akkor olyan furesán válaszol a világ ezekre a kihívásokra: látja, hogy jön felé a robogó vonat, és inkább behunyja a szemét. Egyszer azt hallottam valakitől, hogy a világ folyásában csak úgy lehet részt venni, ha az ember valóban részt vesz benne. Tehát ha ez egy robogó vonat, amin mi rajta vagyunk, akkor – ha nem tudjuk a vonatot irányítani, és a síneket másfelé lerakni – az arra fog menni, amerre az a buta, gonosz gondolat a síneket lerakta. És ha rajta vagyunk, hiába járkálunk a vonaton oda-vissza, a célállomás mégis csak az lesz, ahová minket el akartak vinni. Úgy gondolom – és szintén nem én találtam ki –, hogy az a csodálatos gondolat, amely szerint a világ lényege a jónak és a rossznak valamiféle harcán múlik, tulajdonképpen egy művészi probléma. Most jutok el odáig – egy kicsit messzire kalandoztam –, hogy vajon a művészet milyen célt szolgál? Én mindig humanisztikus beállítású ember voltam, aki úgy gondolta, hogy (mint művész,) az életnek azokra a félelmeire kellene választ adnia, amelyekre különben nem tudsz magyarázatot adni. Ilyen az, hogy miért pont abba leszünk szerelmesek, akibe, miért van az, hogy a saját gyerekekkel kicsit másképp vagyunk, mint a többivel, vagy mikor tudjuk levetkőzni az önzésünket. Azt tapasztaltam – de lehet, hogy ez az én hibám, és lehet, hogy az én nagy fokú korlátoltságom, ami a neveltetésemből, körülményeimből, az elődeimből adódott –, hogy nehezen dolgozom fel azokat a steril, vagy sterilitás irányába mozgó művészeti irányzatokat, ahol az érzelmeket megpróbálják kizárni, és egy másik oldalra helyezik a hangsúlyt. Amikor Hamburgban elmentem egy művészeti akadémiára, ott azt mondták, hogy nem szabad a növendéknek semmit mondani, mert ezáltal befolyásolnánk őt, és így már nem azt fogja létrehozni, amit ő szeretett volna, hanem amit mi szeretnénk. Az emberiség azonban nem csak gonosz dolgokat művelt, hanem jó dolgokat is létrehozott. Kell, hogy legyen a tradíciónak egy olyan vonulata is, amire lehet építeni, és ugye ilyenkor – visszatérve az én életemre – felmerül a kérdés, hogy kell-e művészeti akadémia, a művé-

szeti akadémián mit is tanultunk, mi is a művészeti akadémia mint akadémia, mint intézmény. Van-e helye egyáltalán a művészeti életben, vagy a pásztorgyerek sípjának van egyedül művészeti értéke, aki azzal – a természettel találkozza – a madár dalát fogalmazza meg. Abban, hogy én bekerülhettem gimnáziumba és főiskolára, talán egyetlen igazán nagy pozitívum volt, az, hogy olyan mesterekkel találkoztam, akiket én úgy gondolom, hogy mesternek kell tekinteni, és a szüleimnek is egyik legfontosabb vágya volt az, hogy megpróbáljak méltó lenni hozzájuk. Amikor Egerszegre kerültem, itt is találkoztam ugyanígy két-három olyan emberrel – Degré Alajossal, Szabó Béla bácsival – közvetlen környezetemben, akik úgy tudtak hozzám nyúlni, hogy felhívták a hibákra a figyelmemet, de soha nem bántottak meg. A mester szerepe mindig az lenne, hogy úgy nyúljon az új, felnövekvő maghoz, hogy ő a maga szépségét, a maga világát a legjobban tudja megvalósítani.

Úgy gondolom – ha már a jelen korszaknál tartunk –, hogy a hamburgi akadémia, amit példaként hoztál, az korszimbólum. Arról szól tulajdonképpen, hogy mindenkinek jogai vannak, mindenki teljesítse ki, oldja meg maga az életét, és lehetőleg ne korlátozzuk az önmegvalósítását. Azt hiszem, hogy a világ nem egészen így működik, mert ha nem a korábbi hagyományokra épül föl valami – éppen Te említetted ezt a hasonlatot még tíz évvel ezelőtt, hogy cseppkőként, rétegről rétegre – akkor nem lesz belőle semmi, mert mindenki csak a saját butaságánál fog maradni.

Abból indulok ki, hogy igazat kell adnom ezeknek a művészeknek, ha ők igaz és hű tükröt tartanak a világ elé. Ez a világ valóban ilyen, amilyen alkotásokat a Beuys (*Joseph Beuys német képzőművész, 1921–1986*) is csinált, hogy egy gyönyörű középkori ereklyét bedob a tűzbe és elolvasztja. Ez Hamburg bombázása, ez a koncentrációs tábor, ez egyfajta gyilkolási ösztön, ami napjainkban is egyértelműen körülvesz bennünket. Mindig úgy gondoltam, hogy a művészetnek túl kell lépnie azon, hogy hurraoptimizmust sugalljon. Valahol az emberi butaság alatt, a természet törvényei között azonban kell lenni megbújva egy gyöngyszemnek, egy gondolatnak, egy eszmének: a szeretet gondolatának, amit nem szabad hagyni, hogy elaludjon, mint egy gyertyafény. Tudom, hogy ez a világ vesz körül bennünket, és tökéletesen el is fogadom, ahogy ők ezt bemutatják. Mégis úgy érzem, hogy valahol az én életemben az (a másik) a fontos, és valahol meg kellene találni azt a gyökeret, azt az eredőt. Van erre egy érdekes példám: nagyon-nagyon szeretem a Grubert (*Gruber Béla festőművész, 1936–1963*), aki pont abban az időben járt a főiskolára, amikor mi is odakerültünk. Úgy néztünk fel rá, mint nagy elődünkre. Ez már lassan-lassan történelem, mint Van Gogh élete. A Gruber mondta például, hogy a művészeti irányzatok a huszadik században olyanok, mint a fa ágai, amelyek egyre kijebb nőnek, egyre közelebb jutnak az Istenhez, de mivel nem érhetik el, elvékonyodnak és megszűnnek. Az ágnak vége lesz, mielőtt eljutna oda, ahova elindult. Ugyanakkor a fának nem lesz vége, mert a fa a gyökereiből táplálkozik. Mindezt egységbe kellene hozni, vagyis az analízist szintézisnek kellene követnie, és ezt a szintézist csak a művészek, a filozófusok tudják létrehozni, vagy a hétköz-

napi ember a maga életminőségével. Ha ő úgy él, a példája, a cselekedete a fának az a törzse, az a gyökere, ahol a sok csoda – ami felé elindultunk, hogy millió tapasztalatot gyűjtsünk – végül összegződik. Végül is a fa élete a lényeg. Azért indul el a nap felé a faág, hogy leveleket hozzon, és a leveleken keresztül azt a csodát magába szívja, létrehozza a fa gyümölcsét. De ha elpusztul a fa, elpusztul a gyümölcse is.

Azt hiszem, nagyon jó a hasonlat, csak hát nyilvánvaló, hogy az ágak sem saját maguktól, hanem a törzsből táplálkoznak.

Igen, és úgy érzem szintén nagyon fontos az, ahogy egy-egy ember vagy embercsoport elindul egy-egy vágy vagy irány felé. Ez nem egy eleve determináltság, de ahhoz hasonló. Végig kell járnia mindenkinek a saját útját, de a király azért lesz király, mert ő ezt mind tudja. Tudja, hogy az emberek sokfélék, sokféle érzelmük, sokféle lehetőségük van, és nekik ezekben dönteni kell. Szerintem egy művész király. Azért király, mert sokkal nagyobb a felelőssége, mint a többinek. Nem a dísz teszi, mert ugye kifelé az nyilvánul meg, hogy koronája van, trónuson ül, és gyönyörű brokát veszi körül. Pedig a királyt a belső energiája teszi királlyá, az embersége, a természettel, a világgal való kapcsolata, a törvénykezése, és nem a díszlet, mert egy színészt is lehet királlyá öltöztetni. Itt van megint az, vajon hogyan dönt a hétköznapi ember, és hogyan dönt a király, és azután a döntésnek a minősége az, ami meghatározó. Úgy gondolom, hogy az én művészetem első időszakában – de talán még most is sokszor – nem az volt a fontos, hogy a szobor milyen nagyszerűvé fog majd sikeredni, hanem azt az élményt, ami velem történt, azonnal meg akartam osztani másokkal. És még most is így van a hétköznapiakban. Ha végigmegyek a bolhapiacon, az emberek odajönnek mellém, és megkérdik, hogy mi a véleményed erről vagy arról, és (kérik, hogy) segíts nekem. És akkor amit az ember azzal kapcsolatban tud, átadja nekik. Tehát egyfajta segítségért fordulnak hozzám, és úgy gondolom, hogy a munkáim is egyfajta segítséget jelentettek. Amikor készítettem mondjuk egy szobrot egy idősebb emberről, nem arra gondoltam, hogy a művészeti életben hol fogok helyet foglalni ezzel, és hogy írnak-e róla könyvet vagy sem, hanem az jutott eszembe, hogy milyen volt a viszonyom a nagymamámhoz. Hogy a családban én tudtam-e őt átvezetni akkor az úton, vagy amikor hazajött – merthogy idegileg összeroppant – akkor el tudtam-e vinni neki a reggelit. Megtörténtek-e azok az emberi gesztusok, amik borzasztó fontosak egy ember életében. Ebből adódóan később (esetleg) azt mondták az emberek, hogy hát ez nem is a te nagymamád, hanem az én nagymamám. Gondolom, hogy Shakespeare azért volt nagy, vagy egy nagy költő azért nagy, mert a maga érzelmein keresztül be tud olyan dolgokat mutatni, amelyekhez az emberek hozzá tudják kapcsolni a maguk életét. A konfliktus abból adódik, hogy sokszor úgy tűnik, mintha én szemben állnék azokkal a művészeti irányzatokkal – vagy nem akarnám tudomásul venni őket –, amelyek körülvesznek. Pedig ez nem igaz. Számtalanszor el kell mondanom, és iskolában, tanítás közben ez gyakran szóba került: nem az a lényeges, hogy figuratív vagy nonfiguratív valami, hanem az absztrakció mértéke, és hogy milyen mélységekbe lehet eljutni annak az össze-

függés-rendszernek a felismerésében, aminek én már része vagyok. A matematika talán hasonló. Kezdődik a számok ismeretével, és eljut olyan magasságokig, ahol már úgy tudunk csillagokról beszélni, hogy ugyan soha nem láttuk őket, de a matematikai képlet szerint ott vannak, és ha egy kicsit jobban odafigyelünk, akkor megtaláljuk.

Én abban látom a gondot, hogy van, aki eljut a saját köldökétől ezekig a magasságokig, úgy, hogy végigjár egy utat. És van, aki a saját köldökét nem ismeri, de a magasságokról beszél. A művészet területére lefordítva, éppen a most véget ért huszadik században – legalábbis úgy látom – minden korábbinál nagyobb lehetőség nyílt a blöffre, az olyan absztrahálásra és az olyan művészielkedésre, aminek soha semmilyen alapja nem volt. Az alkotó úgy gondolja, hogy miután más is olyat csinál – ő ugyan nem tudja, nem is érti, hogy miért –, ő is meg fogja tudni azt csinálni.

Én ezt abszolút tudatosnak találom, és ha már szóba került a pénz szerepe az életben: ez egyértelműen pénz kérdése. Mikor néprajzi tárgyakat gyűjtöttünk, elmentünk egy falusi házhoz, és mondta ott egy néni, hogy van neki egy nagyon szép, régi, értékes cserépedénye. Kiderült, hogy egy fületlen bögre, de az édesanyjái volt. És az édesanyja emléke tette a legmagasabb szintre, a legmagasabb polcra ezt a „műalkotást”, ami aztán a modern művészetben megjelenik, mint WC-kagyló egy kiállító-helyiségben, és megjelenik sok-sok olyan gondolatban, ami egyedül arra jó, hogy az embereknek összekavarja a még nem tudatosan végiggondolt értékrendjét. A Garaudynek (*Roger Garaudy francia filozófus, sz. 1913*) a parttalan realizmusa eredményeképpen most mindenki úgy gondolja, hogy a művészet az nem szakma. És itt a hamburgi példára visszatérve igenis egy egyetemnek, egy iskolának, egy mesternek kötelessége megtanítani a betűvetést. Amíg írni-olvasni valaki nem tanul meg, addig írástudatlan marad. Tudhat ugyan sok mindent, de az alapoknak meg kell lennie ahhoz, hogy a hangjegyeket tovább tudja adni. Erre nagy szükség van. A hazugság, a giccs – ami a modern művészetben ugyanolyan nagy fokú, mint a kerti törpében – az azért van, mert a „nagy” művészek olyan hangosan tudják kiabálni, hogy mindenki hülye körülöttük, és ők olyan magasságokban járnak már, mint a Jóisten, és aki nem fogja fel azt a csodát, amely nem más, mint ők maguk, az mind buta és primitív ember. Ha ezt hétköznapi nyelvre fordítjuk: például azt mondom az embereknek, hogy kiválóan beszélek arabul. És mindenki, aki körülöttem van, kénytelen ezt elfogadni, és csodálattal leborul, mondván, hogy micsoda csodálatosan tudok én arabul. Abban a pillanatban kiderül azonban a disznóság, amikor egy arab megjelenik a színen, és azt mondja, hogy kérem ez butaság, a király meztelen. Az emberek azért nem mernek szólni, mert féltik az egzisztenciájukat. A meztelen király körül a sokaság azért nem szól, mert ebből a hallgatásból vette a ruhát, az autót, az ételt, ebből fizette a villanyszámlát, és félti azt a fajta látszatbiztonságot, ami – most egy kicsi kiterő – mondjuk a szocializmusban volt. Tehát egyfajta látszatbiztonság, ami bizonyos látszat-lehetőségeket biztosított neki. Valójában ezek nem voltak meg, csak kellemesen elandalítva próbálta őket az életben megélni. De abban a pillanatban

megváltozik minden, amikor valakinek nincs az életben vesztenivalója – és ez a kisinas. Az új, feltörekvő generáció, amely fellépett az őskeresztényeknél, a nagy társadalmi változásoknál, vagy most, tíz évvel ezelőtt. A nép tudta, hogy Európában mi van, hogy nyugaton mi van, de ezt olyan formában kapta meg, ahogy a mesékben volt. Hogy Amerika a vágyak álma, Amerikában a kerítést is kolbászból fonják. Abban a pillanatban, amikor kinyílt a világ, odamehetett, megláthatta, és kiderült, hogy nem is ezt a lovat akarta. Hogy nincs biztonsága a gyógyászatban, nincs biztonsága a munkahelyen. Igaz, szebb lehet az autója, de ez az autó el is tűnhet. A Trabant mindig ott állt az ajtó előtt, de most, ha vesz egy csodálatos Mercedest, azt holnap el is viszik. Félelem tölti el a szívét, és ha a művészet ezt ábrázolja, akkor bármennyire elvont is ez a művészeti formarend, valahol a helyén van. Csak én nem tudom ezt csinálni.

Úgy gondolom, hogy Amerika is ugyanúgy uniformizál, ahogy az nálunk az elmúlt fél évszázadban is történt. Hamburger-kultúra, Burger King-kultúra, Coca Cola-kultúra stb. Arra törekednek, hogy az ember ne gondolkodjon. Nálunk eddig is arra törekedtek, most is arra törekednek. És sajnos egyre inkább úgy érzem, az oktatási rendszerünk is arra felé mozdul el, hogy egy kis számú elitet és nagyszámú buta embert képezzen, akik irányíthatók és befolyásolhatók.

Töltelék emberekre van szükség. Ha a tévében nézed a reklámokat, a tévé-műsorokat, hát ilyen primitív reklám-világot szerintem ötven évvel ezelőtt sem csináltak, mert annyira bugyuta az egész. Ebből az derül ki, hogy az emberiség nem tanul. A vicc minden gyereknek mindig új, és kiderül, hogy a most felnövekedett generáció mögött nincs meg az az értékrend, ami a filléres könyvekben a múlt rendszerben azért megvolt. El lehetett olvasni. Ugyanakkor a tévé akkora hatalom lett, hogy most már én sem mondom, hogy rá kellene kényszeríteni a gyerekeket az olvasásra, mert analfabéták. Az sem tudom, hogy nem léptük-e már át azt a bizonyos határt, amelyen túl nincs szükség olvasásra, hanem elég csak egy nagy szemű valakit kitenyészteni, aki a szemén keresztül fog majd mindent befogadni. Lehet, hogy olyan műalkotást kellene hozni, mint a légynek a szeme, amelyik millió pontra sugárzik. De hát – hogy ne olyan nagy magasságokban járjunk – térjünk vissza az ember hétköznapi életére, ami rengeteg bonyodalommal, félelemmel, fájdalommal telített, ugyanakkor szeretné, ha az élete értelmes volna. A múltkor éppen a Meloccó (*Meloccó Miklós szobrászművész, sz. 1935*) nyilatkozta, hogy a művészt általában a feladat teszi igazából méltóvá arra, hogy művésszé válhasson.

Itt kell feltennem azt a kérdést, ami a Magyar Szimpózium Társaság közelmúltban Zalaegerszegen lezajlott XI. konferenciáján – ezen Te is megfordultál – a mai általános értékválsággal kapcsolatosan fogalmazódott meg, hogy esetleg érdemes lenne országosan kiküldeni művészeknek, művészeti szakembereknek egy kérdőívet, hogy próbálják megfogalmazni, ugyan mi is a művészet? Hol tartunk most az ezredfordulón, mi a véleményük? Megkérhetlek arra, hogy megpróbáld megfogalmazni, mi a művészet?

Igen. Azt hiszem nem véletlen ez a dolog (az értékválság), és most, hogy említettem, egy kicsit (valóban) ki is esett belőlem, pedig döntő módon határozta meg a mi generációnk életét. Én a nászutamat is egy művésztelepen töltöttem, Nagyharsányban, egy kőbányában, s utána megcsináltuk Egervárat. Abban az időben a politikának volt egy olyan vágyálma, hogy megfürdik a kultúrának és a művészeteknek ebben a részében, mivel másra nem volt lehetősége. Demokrácia ugye csak képletekben volt, a valóságban nem, de mondani lehetett – ugyanis a művésztelepekre jöhettek a külföldiek is. A művészek munkáit meg lehetett mutatni külföldön is. A jelenlegi politikai felállás – miután annyira európai és annyira világszínvonalú lett – azt mondja, hogy a művészet álljon meg a saját lábán, hozza létre a maga műalkotásait, és a gazdasági élet is menjen a maga útján. A művészek dögöljenek meg ott, ahol vannak, legfeljebb mi majd csemegezzünk a munkáikból. Ezért van az – ami ezen a művészeti szimpóziumon is egyértelműen kiderült –, hogy összeomlott az embert emberrel összekötő kapcsolatrendszer a művészetek terén. Az az emberi kapcsolatrendszer, amely csak a művészetben keresztül lehetséges. Olyan, mint a nyirokrendszer. Az emberi szervezetben van a vér az erekben, és van egy más fajta rendszer is. Ez egyfajta út volt, információ-szerzési lehetőség, ami most egyszerűen megszűnik, mert az állam nem hajlandó semmiféle lehetőséget adni arra, hogy tovább tudjon élni. A művészetről a kérdés, amit feltettél: lehet a művészetek nélkül élni, csakhogy érdemes-e? Nem én találok ki, nagyon sokan elmondhatnák, hogy lehet egy bezárt, sötét szobában is élni, de sokkal jobb, ha kimész a mezőre, ahol süt a nap, és lepkék vannak, és virágok vannak. Akkor történik ez, ha a művészet tudja hozni azt a csodát, amit csak a zene tud, vagy a táncművészet, vagy a formarendek, tehát egy-egy tárgy, eszköz, egy szobor. A nagy művészet a reneszánszban azért volt olyan látványos, mert nem volt csodálatosabb nonfiguratív szobor egy reneszánsz épületnél. Ez egy matematikailag is definiálható csodálatos rendszer. És ott (azon) volt egy fülke, és ebbe a fülkébe Donatello (*Donati di Niccolò di Betto Bardi firenzei szobrász, 1386–1466*) vagy Verocchio (*Andrea del Cione itáliai szobrász, festő, ötvös, 1436–1488*) beletett egy szobrot. Úgy gondolom, hogy Isten úgy teremtette az embert, hogy az anyagból megteremtette a rendet, és ebbe a rendbe belelehelte a lelket. A lelkét lehelte bele ebbe a rendbe Verocchio, Donatello, vagy Michelangelo (*Michelangelo Buonarroti itáliai festő, szobrász, építész, 1475–1564*) is. Ebben az egzakt világban, ami körülvesz minket, és amit a pénz ural, elvileg a legcsodálatosabb dolgokat lehetne létrehozni. Borzasztóan csodálatos például a munkagépeket. Nincs nagyobb dolog, mint mikor az emberek nehézségeit a technika feloldja, és lehetővé teszi, hogy bizonyos dolgok könnyebben, másképp menjenek, ugyanakkor nem (végzi el a feladatot) helyettük. Nem akarja tehát megoldani azt az alkotási gyönyörűséget, ami a földdel van kapcsolatban. Mondjuk egy vízlevezető árkot rendbe lehet tenni egy óra alatt, vagy lehet rajta évekig dolgozni, akkor, amikor az embernek esetleg más dolga is lenne, mondjuk, hogy a gyerekével játszon.

Jó lenne, ha a dolgok olyan irányba mozdulnának el, amit talán egy kicsit leegyszerűsítve, de nagyon fontosnak tartva a Művészeti Tanácsnál (*Zalaegerszegi Művészeti Tanács, melynek elnöke Sz. P.*) próbáltunk először megfogalmazni. Az

a lényege, hogy minden hatalom, minden társadalom döntse el, miből mennyit ad át bizonyos területekre: az egészségügyre, az oktatásra és a művészetekre. Mondja azt, hogy van egy százas nagyságrend, ebből ennyit fordítunk csatornázásra, ennyit a dologi kiadásokra, ennyit a bérekre, ennyit a gyógyításra, és ennyit a művészetekre. Ez az összeg-lehetőség szabadon lehessen (felhasználható), a mozgási lehetőségeiben legyen szabad. Természetesen tükröznie kell a hétköznapi polgárok vágyát is. Mondok egy példát, hogy a hatalom hogyan gazdálkodhat a pénzével. Van egy volt osztálytársnőm, aki Münchenben él. Ott sok üzem megszűnik. Ő egy olyan üzemépületben dolgozik most, amelyet a város ingyen és bérmentve biztosít neki, fizeti a fűtést és fizet mindent, azért, mert ő azt mondta, hogy szeretne tízszer tíz méteres festményeket készíteni. S azt mondta a város (az önkormányzat), hogy mivel ezt ő egyedül nem tudja megoldani – a művésztelepek egy kicsit hasonlóak voltak ehhez –, ezért hozzásegíti anyagilag, hogy ezeket a műalkotásokat létrehozassa. Van egy nagyon kedves barátom, aki galerista Hamburgban, egy Mensch nevű műkereskedő. Az ő édesapja világhírű műkereskedő volt ugyanitt. Amikor a második világháborúban lebombázták a galériájukat, a hamburgi polgármester legelső tevékenységei közé tartozott, hogy elment az öreget megkeresni, és azt mondta: uram, válassza azt az épületet ebben a városban, amelyikre szüksége van, és azt mi magának odaadjuk ajándékba, hogy újra indítsa el az életet. Ez olyan volt, mint az első villamos negyvenöt után Budapesten. Nagyon fontos az emberek érzelmi élete. A hároméves terv során Magyarországon – amikor elhitték az emberek, hogy egy szebb, jobb világot lehet építeni, az életnek lesz értelme, hogy nem kell rettegni, félni – mindenki a maximumot adta ki magából.

Visszatérve a legelső kérdésre, a tíz évre: ez a tíz év csodálatos energiákat szabadított fel, és a félelemnél mennyivel döntőbb volt a vágy. Az, hogy közösen fogjuk meg azt a szimbólum-rendszert, amit egy zászló tartalmaz, és hogy ez a zászló mi magunk legyünk. Ennek mi vagyunk a részesei, és ezt mi együtt akarjuk. És mi történt? Szétbontották az embereket, szépen leválasztották a kezüket a nagy zászlóról, mindenkinek adtak a kezébe egy-egy zászlót, hogy lobogtassa szabadon, (mondván,) hogy „te azért része vagy ennek a társadalomnak”, csak nehogy véletlenül egymás kezét megfogva, közösen tudjunk valamit létrehozni. Úgy gondolom, a művészet lenne az a lehetőség, amely az embereknek megadja a hitet, hogy csak együtt szabad bármit tenni. A parasztember nagyon jól tudta, hogy a gerendának két vége van, egyedül ő azt nem tudja felemelni. Társra van szüksége. A parasztnak kalákában kellett az életüket megoldani ahhoz, hogy az utódok létrejöhessenek. Az, aki kihúzta magát, és azt mondta, hogy én nem (állok be), mert én önző módon csak a magamét akarom, sajnos – vagy hál’istennek – nagyon nehéz helyzetbe került. Éppen a tradíció vezette el oda az embereket, hogy azért sokkal jobb, ha együtt csinálunk valamit, mint ha külön-külön.

Egy másik dolog is az eszembe jutott, és ez Egerszeggel kapcsolatos, hogy a magyar nagyvárosokba mindenhova betelepítik – amit Te is említettél – ezeket a nagy, amerikai rendszerű üzletházakat. Ezeknek semmi közük ahhoz a kedvességhez, ami egy kisváros kis boltjában tapasztalható volt. Ez egy tömegkultúra, egy futószalag, egy hurkatöltő gép. Épül egy ilyen Egerszegen is, és mi történik? Az

egyik nap az a híradás róla, hogy két ember súlyosan megsérül, a másik nap az a híradás, hogy meghal egy ember, aztán a harmadik nap az, hogy mindenkit, vagy a munkások nagy részét szabálytalanul foglalkoztatják. A városi önkormányzat ugyanebben az időben másfélmilliót szavazott meg a polgármesternek ezért. És nem a polgármester hibás ebben, hanem az a köztestület, amely nem gondolja ezt végig. És ezeket az embereket mi választottuk, hogy intézzék a sorsunkat. Szabálytalanság szabálytalanság hátán, de ha rosszul parkolsz (az autóddal), azonnal megbüntetnek. Egy olyan értéktelen erkölcsi rendet hoznak létre a mi nevünkben, amiben a gyerekünk boldogtalan lesz, vagy kábítószeres, ahol nem lesz érték, ha könyvet olvas, vagy színházba megy, hanem az lesz az érték, ha olyan hatalmat szolgál ki, ami több pénzt hoz, és akkor azt megjutalmazzák. Én elvontam volna másfélmillió forintot a polgármestertől azért, mert nem tartotta a kezét rajta azon az ütőéren, ami a városának fontos része. Nem ez történt. Mert mi is történt? A művészek mindig azért voltak nehéz helyzetben, mert nem tettek mást, mint a kisininas. Olyan helyzetben vannak, mint a munkásosztály volt, hogy nem veszíthetnek mást, csak az erkölcsi értéküket. Tehát nekik kutya kötelességük ezt kimondani. Nézd meg, hogy a hatalom általában azokat a művészeket díjazza vagy preferálja, akik az ő hatalmi nagyságát húzzák alá. Ezért kell rettegni és félni attól, hogy egy művészt kitüntetnek, vagy én legalábbis így vagyok vele. Vagy mondjuk az egyik legnagyobb büntetésnek tartom, ha valaki a lottón nyer, mert anélkül szerez hatalmat és pénzt, hogy ennek a folyamatnak részese lett volna. Ha egy művészt egy hatalom megdicsér, az majdnem olyan, mintha lekurvázták volna. Persze, mindenkinek jólesik ez. Mindenkinek jól esik az, ha szeretik, díjazzák.

A kurvának is.

Hát pontosan így van. Volt egy furcsa élményem. Egyszer a Petőfi szoborral kapcsolatban kivittek a Szovjetunióba (*Herszon, Ukrajna*), ott volt egy nagy ünnepség. Minket egy nagy emelvényre ültettek fel. Ment a tömeg előttünk, és volt ott egy, a második világháborúban komolyan megsérült ember, mindkét lába le volt szakítva. Egy ilyen kis golyócsapágyas kocsin ült, sáros idő volt, derékgig sárban tolta magát, tele volt kitüntetéssel. És mikor kérdeztem ott a mellettem állót, akivel voltam, hogy vajon nincs-e fordított világ, és nem neki kellene itt fent lennie? Legalább látná, hogy ti hogy léptek bele a sárba, amiben ő él.

Hadd térjek vissza ahhoz a megfogalmazásodhoz, hogy a művészet tulajdonképpen egy lehetőség az embereket arra készíteni, hogy közösségi módon éljék meg az életet. Ha így nézzük, akkor ebbe a képbe az a művészet, amit most, ha az országban körüljárunk, a nagy kiállítótermekben, a Múcsarnokban látunk, nem éppen illik bele.

A kortárs kiállítási csarnokokban lévő művészet nem biztos, hogy igazi művészet. Nem biztos, hogy most ott van a művészet. Lehet, hogy a művészet, mint valami bűvópatak, megint valahol olyan nagy mélységekben vagy magasságokban jár – de nem azért, mert ott akar járni, hanem mert nincs más útja. Nem biztos,

hogyan az, amit most hivatalosan művészi munkának vagy művészeti tevékenységnek hiszünk vagy folytatunk, az a művészet. Ez mindig is így volt, és gondolom, hogy amíg ember lesz a földön, így lesz, hogy más a hivatalos elismerés, és más a művészi munka. A pap azért pap, mert olyan lelki mélységekben jár, ahol nincs köszönet és fizetség. Az igazi orvos meghal együtt a betegével, és nem osztályvezető főorvos, aki feszítve jár a folyosókon. A mai művészeti élet tulajdonképpen egy láttelep, csak olyan láttelep, ami – úgy gondolom – kedvezőtlen. Azért most, hogy itt vagy, egy kis fricskával hadd tartozzam Neked is. Nagyon nagy a felelőssége ebben a műkritikának és a művészettörténeteknek. A művész ugyanis annyira szubjektív és öntörvényű, hogy teljesen képtelen kinézni a maga világából. Az orvosokról jutott az eszembe, hogy egy gyakorló orvos sok beteget látott már, (ugyanúgy) sok művészt látott egy műkritikus is. Őneki van nagyobb rálátása, rátekintése erre a dologra, és én sajnos azt tapasztalom, hogy a műkritika hasonló a művészekhez, mindig egy kicsit a hatalomhoz akar idomulni, és mindig – vagy elég sokszor – a hatalom uszályában akar dolgokról beszélni, ami sajnos nem biztos, hogy jó a társadalomnak.

Ez már elég bonyolult kérdés, mert van a műkritika, ami valóban kritika, és valóban mérce, és van ennek egy „művészetcsináló” rétege, ami éppen az előző időkben terjedt el – itt nem egy évtizedet, hanem legalább fél évszázadot érték –, és meggyőződésem szerint sok tehetségtelenből csinált nagy művészt. Ma is úgy működik, hogy valahol a művészi akarat, a rámenősség, a pénz és ez a művészetcsináló, művészetelmélet-író vonulat nagyon-nagyon szorosan összefügg egymással, és ilyen módon szinte bárkiből művészt lehet csinálni.

Nekem volna egy nagyon egyszerű javaslatom a társadalom felé, és ez akár a művészet terén, akár a politika, akár a műkritika terén érvényes. Mindenki személyesen feleljen vagyonával a tevékenységéért. Ha egy politikus megígért valamit és nem hozta létre, vágják le a kisujját. Biztos, hogy nem fog eljutni odáig, hogy a többi ujját is megcsonkítsák. A nyugati világban van egy olyan műkritikai irányzat, hogy a műkritikusnak anyagilag is felelősséget kell vállalnia abban a dologban, ami a művészettel kapcsolatos, tehát ha hamis árut ad el, akkor azt kénytelen visszavenni, ha kiderül. Így mindent el fog követni azért, hogy a művészet a helyére kerüljön, mert ez neki is érdeke. A művészek nem tudnak mást tenni, mint a világot megfesteni, megzenélni, megformázni, a többi az övelük foglalkozó mecénáson múlik. Én mecénásnak tartom a műkritikust is. Nem csak az effektív kifizetett pénz lehet a mecénatúra, hanem a művész szellemiségének közvetítése is. Ha én foglalkozom valakivel – esküszöm rá, a barátom, vagy a szerelmes társam –, akkor én a magam életével is felelek annak a másik embernek a munkásságáért. Nem véletlenül mondják, hogy a művészek nehezen artikulálják magukat, mert nem azzal vannak elfoglalva. Én magam azért vagyok talán egy kicsit szerencsésebb helyzetben, mert nekem megadta a Jóisten a tanítás lehetőségét. Talán nem hasznomra, hanem hátrányomra válik, hogy kibeszélek sokszor olyan dolgot is, amit esetleg plasztikával kellene megfogalmazni, de hát kiürülök azáltal, hogy elmondom, elfecsegett az, amit nem lenne szabad elfecsegni. Mégis

pozitívan élem meg, hogy a dolgok lényegéhez (részben) így jutok el. Mindig úgy gondoltam, hogy a velünk megtörtént dolgokból adódó gondolatrendszer – és megint itt a filozófia, a világgép – határozza meg, hogy mit teszünk, és hogyha ez a helyén van, akkor válik jó művésszé valaki. Ha a művész a világnak csak a szűkebb részére koncentrál, és ebből a szűkebb részéből csak a saját anyagi hasznára, akkor lehet, hogy adott időben ez nagyon látványos, színes, nagyméretű alkotásokat fog eredményezni, de gyakorlatilag nem tölti be azt a feladatot, amit a művészetnek be kell tölteni.

Ha a művészetkritikusokat nézzük, elismerem, hogy borzasztó nagy lenne a felelősségük. Az egyes művészek és a társadalom elszakadtak egymástól. Az egyik oldalon van mondjuk a Kovács Jóska, aki képeket csinál, és azt állítja magáról, hogy ő művész. A másik oldalon mondjuk van a Rotchild Géza, vagy a Rockefeller János, aki a kettőjük között álló műkritikust fogja megkérdezni, hogy ez most művészet, vagy nem művészet? Megvegyem vagy ne vegyem meg? A kérdés az, hogy a műkritikus mit fog mondani, és mi éri meg neki?

Persze, az hogy hova áll, hogy hova tartozik. Ugye ez egy nagyon fontos dolog, hogy eldöntsük, hogy melyik oldalon állunk és hogy hova tartozunk. Ez az új világ hozza ki belőlem azt – hogy abszolút személyes legyen –, hogy én egy gyári munkásnak vagyok a gyereke. Ez egy nagyon érdekes dolog, de sokáig tagadni próbáltam volna ezt, mert az életem megadta, hogy hol miniszterekkel tudok társalogni, ebédelni, vagy időt tölteni, hol a leghétköznapiabb emberekkel. De hát hova nyúlnak az én gyökereim? A rokonság kiderítette, hogy valahova Lengyelországba, ahhoz viszont lusta vagyok, hogy utánamenjek és megnézzem. Ez volna a távoli lehetőség, a közvetlen sorsom pedig az, hogy nehéz körülmények között élő szülők gyereke voltam, ahol napi probléma volt az étel megvétele. Na most én ettől irtózva – mert egy szűk lakás borzasztó nehéz dolog – tudatosan próbáltam megszabadulni. Ebből adódik sok gigantomania körülöttem, lásd a Malom, vagy sok egyéb dolog, amivel egyszerűen a tudatalattimban próbáltam elhagyni azt, ami döntően meghatározta az életemet. Egészen biztos, hogy az én utam – mert az összes művésznek megvan a maga útja – azért lett egy kicsit szociális jellegű, vagy közösségi jellegű, mert az életemben azt tapasztaltam meg, hogy ha nem segített volna nekünk valaki, akkor éhen haltunk volna. Gyerekkoromban órákon, napokon keresztül álltam a zálogház előtt. Ötvenhat azért volt nagy esemény a számunkra, mert akkor mindent visszaadtak a zálogházból, és lehetőséget kaptunk arra, hogy egy kicsit könnyebben éljünk. A rendszerváltás számomra hasonló jellegű volt. Úgy gondolom, hogy a kárpótlás azért volt elhibázott, mert egy nemzetet kellett volna kárpótolni. Mindenkit kárpótolni kellett volna. Mindenkinek lehetőséget kellett volna adni arra, hogy tiszta lappal induljon, és megmutassa, hogy hol helyezkedik el abban a rangsorban, ami az emberiség rangsora. Nekem Teréz anya jut ilyenkor az eszembe, és Szent Ferenc, akit mindig azért tiszteltem – talán egy kicsit Krisztusnál is közelebb állt hozzám Szent Ferenc – mert tudtam, hogy ember volt. Krisztus olyan magasságokban van, amelyekhez az ember nem tud felérni, és bár szeretne, annyira csodálatos és mesészerű

az egész, hogy nem sikerülhet. De ha van mód és lehetőség, hogy az ember döntson – mint Gandhi – két lehetőség között, akkor válassza a jót. Most, hogy öregszem, és a hatvanadik évemben járok, úgy vagyok, mint minden férfi ilyenkor – majd Te is így leszel –: felteszi a kérdést, hogy mi végre született erre a világra, és mit tett eddig? És bizony sokszor összeszorul a gyomra, hogy itt is olcsó voltam, ott is olcsó voltam, itt is megalkudtam, ott sem kellett volna, de ezen már nem tud változtatni. Ez csak arra jó – és ez a tradíció lényege –, hogy a következő döntésénél valahol a tudatalattijában már benne van, hogy többet nem követheti el, mert nem mehet (oda) vissza. Ha valamit megismertél, azt már nem lehet letagadni. Az igazság valahol már megjelent mögötted, és ezért megpróbálsz olyan irányba indulni – a halál a legtisztább része ennek a dolognak –, hogy ha eljutsz addig a pillanatig, akkor mind jobban megközelítsd a végső fényességet. Most ilyen elméleteket gyártok: miért tetszett nekem a csökölyi fehér gyász? Eljutottam-e a fekete sötétségből a kristálytisztá, minden színt magában hordozó fényességig? Ezt megint ők találták ki: a buta, hétköznapi paraszt emberek. Én magam valami csodát éltem meg, közben pedig „leparasztolták” őket – idézőjelben mondván a dolgot. Csodáról beszélek, a szónak a gyönyörű értelmében: a paraszt, akinek olyan (gyönyörűséges) kapcsolata volt a földdel, és az édesanyja, aki olyan körülmények között is úgy tudott főzni, vagy úgy tudta gyászolni a meghalt fiát. Micsoda csodák voltak ezek! Még a szó is egy gyémántba foglalt valami, és ez jellemezte ezeket az embereket. Ezt persze megpróbálták elhomályosítani, befedni, ledegradálni, eltüntetni, ahogy a barátság szót is. Miért volt az, hogy annyira kristálytisztá fehér (ez a gyász)? Nincs ebben semmi miszticizmus: a fehér szín hordozza a világ összes színét. A fekete pedig nem.

Én egy kicsit úgy érzem, hogy a fekete gyász az itt maradottakban lévő sötétségre, fájdalomra, reménytelenségre utal. A fehér szín az arra a megtisztulásra és arra a tisztaságra, amin a halott meg keresztyül. Tehát az egyik az itt maradottakra koncentrál, a másik a meghaltra.

Annyira emberi ez a dolog, és annyira része mindnyájunknak. Talán én is így leszek, hogy azt mondják majd: jaj de jó, hogy meghalt. És bizonyos idő után jutnak csak el odáig, hogy igen, de jó az is, hogy élt. Csak idő kérdése a dolog. Az igazi búcsúztatás azonban az – úgy gondolom –, hogy ők (a már eltávozottak) helyet készítenek nekünk. Én tudom, hogy van helyem valahol, és mindegy, hogy ez egy falevél lesz, vagy a fény, vagy egy másik ember, mindegy, hogy indiai módon közelítjük meg, vagy a keresztény kultúra szerint.

De azért hadd vessem közbe: Te hogyan közelíted meg? Hogy képzeled, hol lesz a helyed?

Úgy gondolom, hogy a törvényben lesz a helyem. Számomra nincs anyagi vetülete ennek a dolognak. Ez tisztán szellemi kérdés, és úgy gondolom – visszatérve a gondolatra és a nyelvi kifejezésre –, hogy az anyag nem más, mint egy kifejezési lehetőség. A mögöttes lévő szellem az, ami majd meghatározza. Tehát a

szellememnek lesz helye valahol, mert tudom, hogy az a szellem, vagy az a gondolkozásmód, vagy az a tisztesség, becsület, ami meghatározta azokat, akik már elmentek, és akik után megyek én is, az irányít most (engem is). Nem akarom misztifikálni a dolgot – egy kicsit okkultnak tűnik, de nem az – ezt látom a fűben, ezt látom a növényben, ezt látom a madárban. Azért említettem Szent Ferencet, mert ő annyira egyszerű, és tiszta, és hétköznapi, szinte maga a csoda. Nincs nagyobb hétköznapi dolog, mint maga a csoda. Azért van ugyanis, mert tiszta, egyszerű, értelmes, nem hazudik. Az volna jó, ha volna rá lehetőségem, hogy a következő időszakban, a következő száz évben még megtaláljam, azokat a formákat, amiket szeretnék elmondani. Úgy kellene a műalkotást létrehozni, mint azt az ajándékot, amit talán nem is tudnak megköszönni, mert borzasztó nehéz megköszönni, amikor valakinek adják. Mert olyan jó. Annyira tiszta. Olyan, mint a gyerekek szeretete. A gyerekedtől nem azt kell várni, hogy azt mondja: köszönöm, hanem azt, hogy rád néz, és teszi a dolgát, úgy, hogy az benned gyönyörűséget okoz. Látod, ahogy bimbóra fakad. Azért locsoltad meg azt a növényt, hogy gyönyörűséges legyen. És ő azzal köszöni meg, hogy kiteljesíti az életét. Tehát ha a mű olyan lehetne, hogy akihez elkerül, az ne nekem köszönje meg, hanem annak a fehér színnek, annak a csodának, annak a törvénynek, amelynek uralkodnia kell, és hihesse azt, hogy ő (maga is ennek a) része.

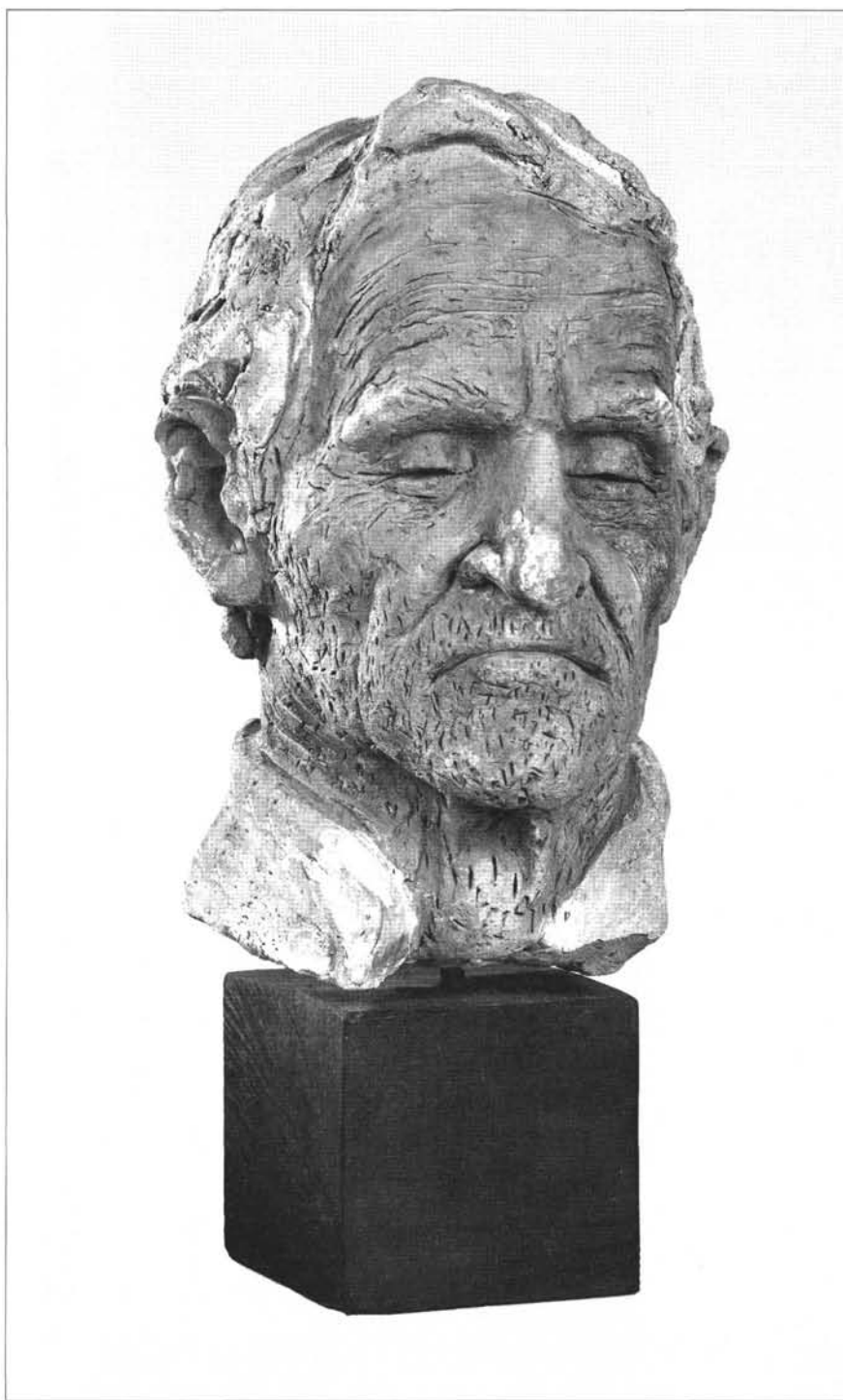
Nagyon tetszett, amit mondtál, mert az én véleményemmel is egybe cseng – én keresztény indítatásból képezem így el – hogy valamikor szellemi téren, lelki téren az élet folytatódni fog, és el van készítve a helyed. És akkor remélhetőleg egy-két évszázadnyi munkálkodás még kijuthat Neked – hogy egy kicsit viccesre vegyük –, de hát remélhetőleg ezt a beszélgetést ott, ebben a szellemi létben is fogjuk tudni folytatni, mert mindketten hiszünk abban, és ez a legfontosabb, hogy higgyünk benne.

Nem tehetsz mást. Bármennyire is szeretnéd sminkelni a dolgokat – mert ez a kisördög –, hogy hátha volna úgy is megoldás, hogy egyszerűbben (történjen). Magához a művészethez is egyfajta áldozat útján kell eljutni, csak akkor jössz rá a dolgok értékére. Az áldozat nem negatív. Sokak szerint az áldozat az, ha pénzt fizetnek ki. Ez baromság. Az áldozat: kapás. Én feláldozom az életemnek egy részét arra a szent célra – nem magamat áldozom fel – és szeretném, ha az a dolog létrejönne. Mint ahogyan a földművesnek meg kell a földet művelnie ahhoz, hogy az gyönyörűséges termést hozzon. De ő maga is élvezi közben, mivel ért az állatokhoz, a földhöz, mert nézd meg, hogy egy parasztember, vagy aki tényleg közel van az állatokhoz, gyönyörűséggént éli meg ezt a munkát. Hasonlóképpen van a művészetben is.

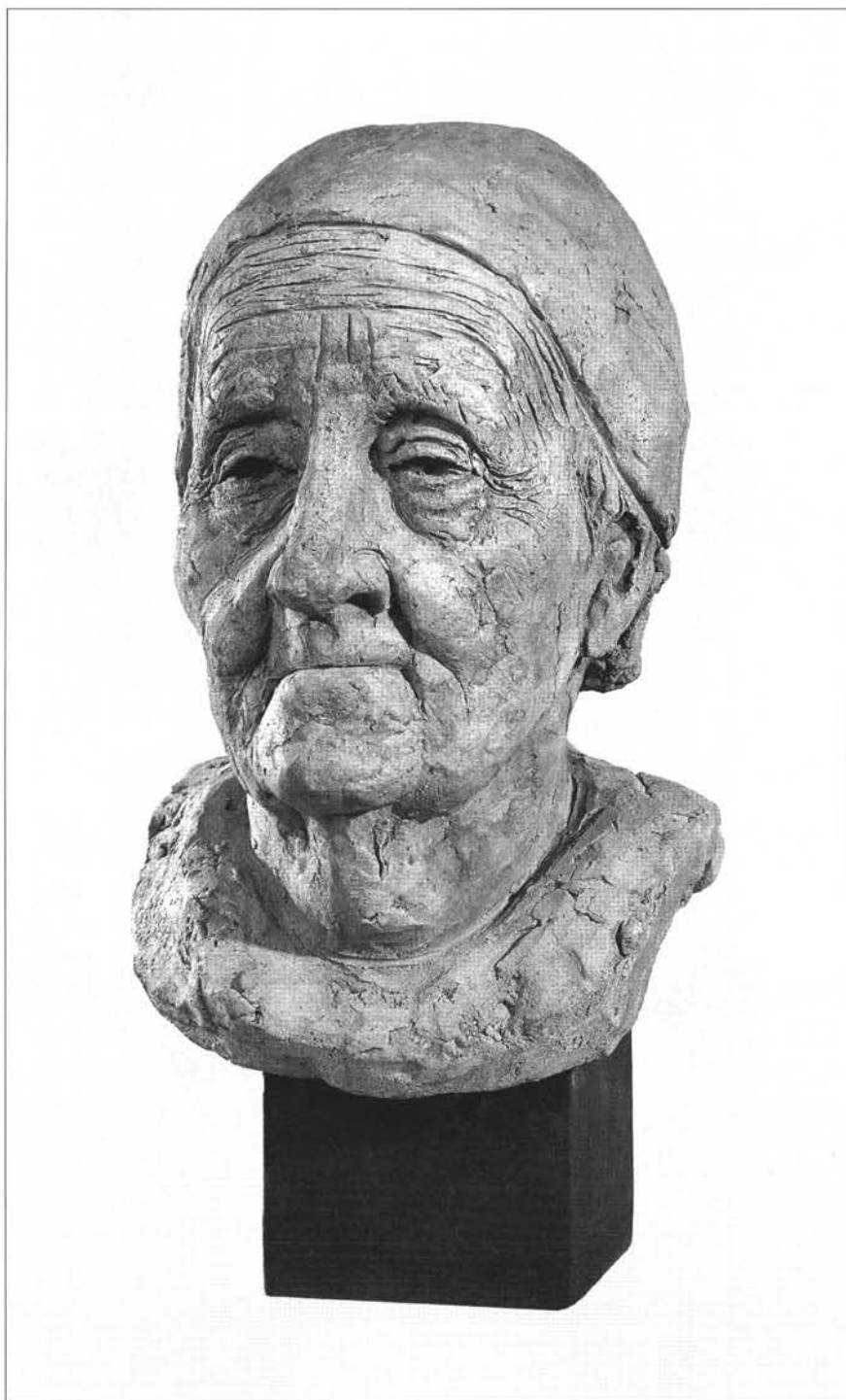
Napok óta gondolkodom azon – a következő munkám kapcsán, amin lesz egy harang –, hogy hozzá szabad-e nyúlni egy haranghoz. Elkészült a harang, és ezen a harangon az ez évi évszám van. Ebből adódik az, hogy ha jövőre avatnák (ahogy szó van róla), akkor meg kellene köszörülni. Köszörültem én ezt a harangot, csak nem a harang szimbólumát, hanem az anyagát. De ha az évszámát, a születését akarnám átköszörülni, akkor tisztességtelen dolgot követnék el a harang

szellemével. Ezért végül is úgy tűnik, hogy nagyon szerencsésen jön össze, hogy (ideiglenesen) abba a haranglába kerül ez a harang, ami ott fel van állítva a körforgalomban (*Csácsbozsok felől Zalaegerszegre érkezve*). Megtiszteljük ezt az évet azzal a haranggal, ami talán megszólal karácsonykor. És végül is az ember tervez, Isten végez, tehát az, hogy a mű hányódik, és végül talán egészen más formában fog megnyilvánulni majd, nem szenved csorbát. Kegyelemként élem meg, hogy a nehézségek végül is pozitív irányba, vagy a tisztesség irányába lendítették ki ezt a dolgot, és talán a Jóisten is azt akarta, hogy ez a harang ott szólaljon meg először az út közepén.

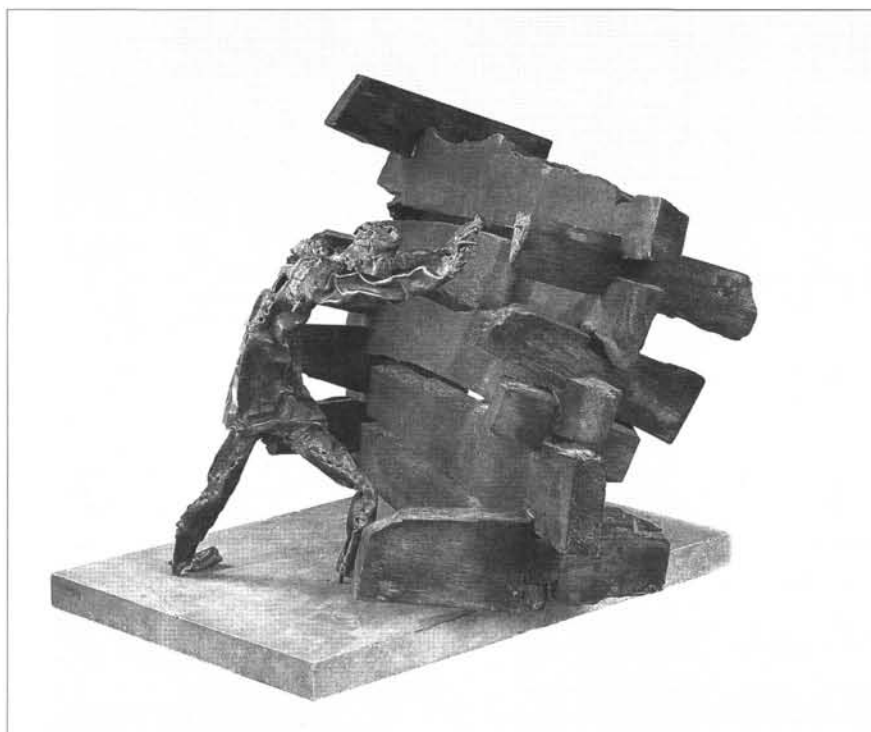
Ez valóban szép szimbólum. Legyen ez a végszó!

Édesapám, terrakotta, 30 cm, 1980.
My Father, terracotta, 30 cm, 1980.

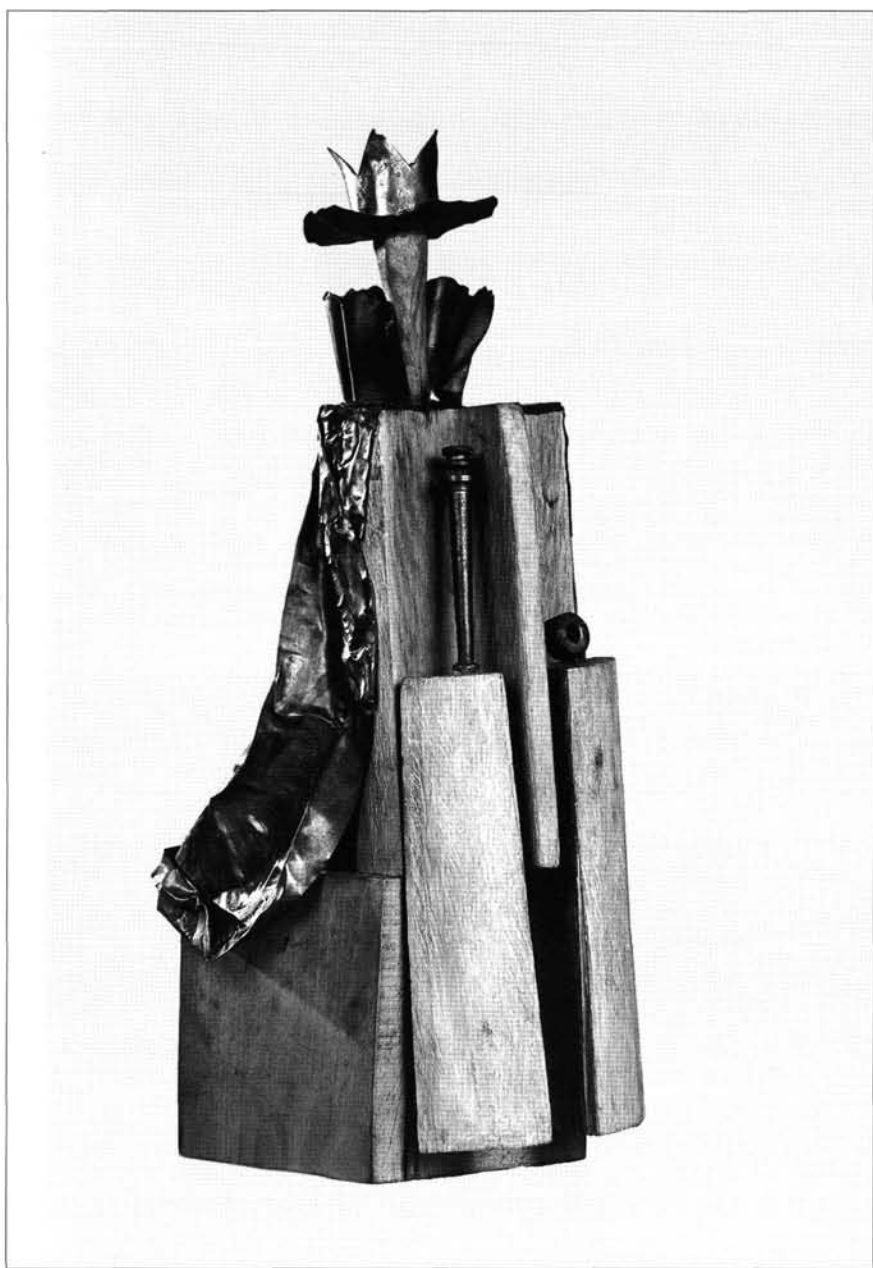
Édesanyám, terrakotta, 30 cm, 1980.
My Mother, terracotta, 30 cm, 1980.

Kerítésdöntő, vörösréz, fa, 30 cm, 1975.
Fence-felling, copper, wood, 30 cm, 1975.

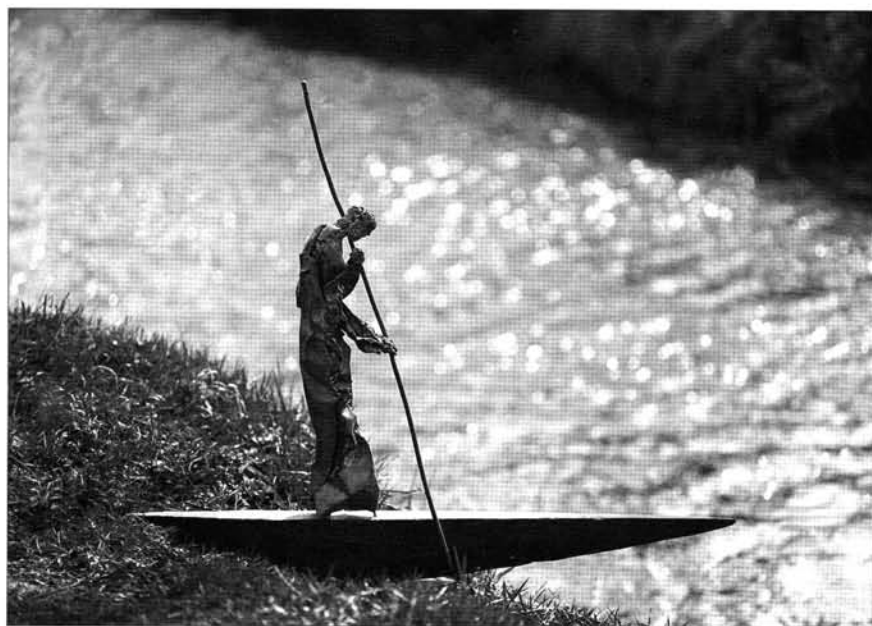
„Az ember...”, fa, 100 cm, 1967.
„The men...”, wood, 100 cm, 1967.

Király, fa, 20 cm, 1975.
King, wood, 20 cm, 1975.

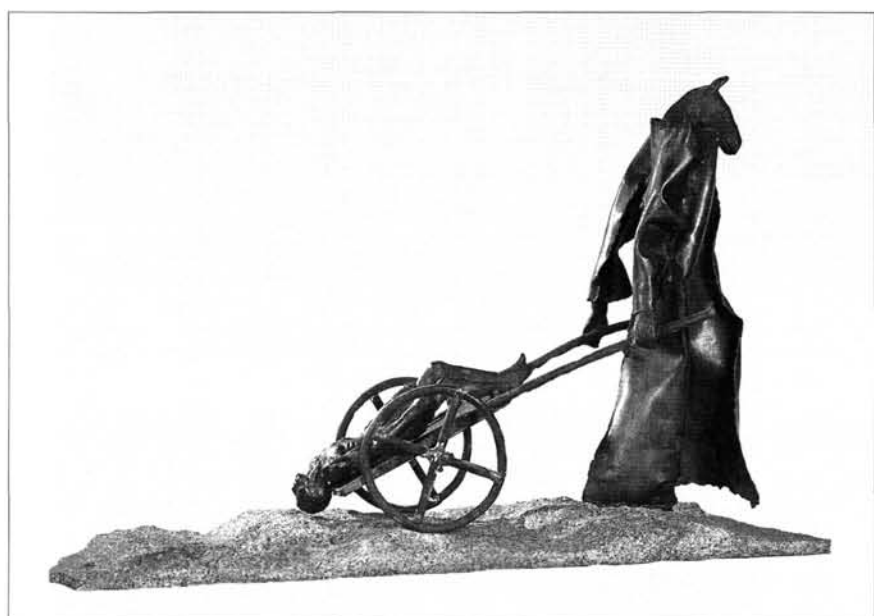
Ég és föld szerelme, vörösréz, fa, 60 cm, 1987.
Love of heaven and earth, copper, wood, 60 cm, 1987.

Káron, vörösréz, fa, 60 cm, 1970.
Charon, copper, wood, 60 cm, 1970.

Kérvény, bronz, 15x15 cm, 1970.
Request, bronze, 15x15 cm, 1970.

Taliga, vörösréz, bronz, 30 cm, 1992.
Cart, copper, bronze, 30 cm, 1992.

Vak vezet világtalant, bronz, 40 cm, 1987.

„It is a case of the blind leading the blind”, bronze, 40 cm, 1987.

Tánc, bronz, 15 cm, 1972.
Dance, bronze, 15 cm, 1972.

Család, bronz, 25 cm, 1998.
Family, bronze, 25 cm, 1998.

Elvágódó Krisztus, bronz, fa, 35 cm, 1984.

Christ who wishes to get away, bronze, wood, 35 cm, 1984.

Szt. György, vörösréz, fa, 60 cm, 1989.
St. George, copper, wood, 60 cm, 1989.

Letört ág, bronz, 60 cm, 1980.
Broken branch, bronze, 60 cm, 1980.

Nehéz teher, bronz, 25 cm, 1991.
Heavy burden, bronze, 25 cm, 1991.

Megbocsátás, bronz, 20 cm, 1996.
Forgiveness, bronze, 20 cm, 1996.

Homérosz, bronz, 25 cm, 1966.
Homeros, bronze, 25 cm, 1966.

Mária, a magyarok nagyasszonya (Zalaegerszeg), bronz, 180 cm, 2001.
Virgin Mary of the Hungarians (Zalaegerszeg), bronze, 180 cm, 2001.

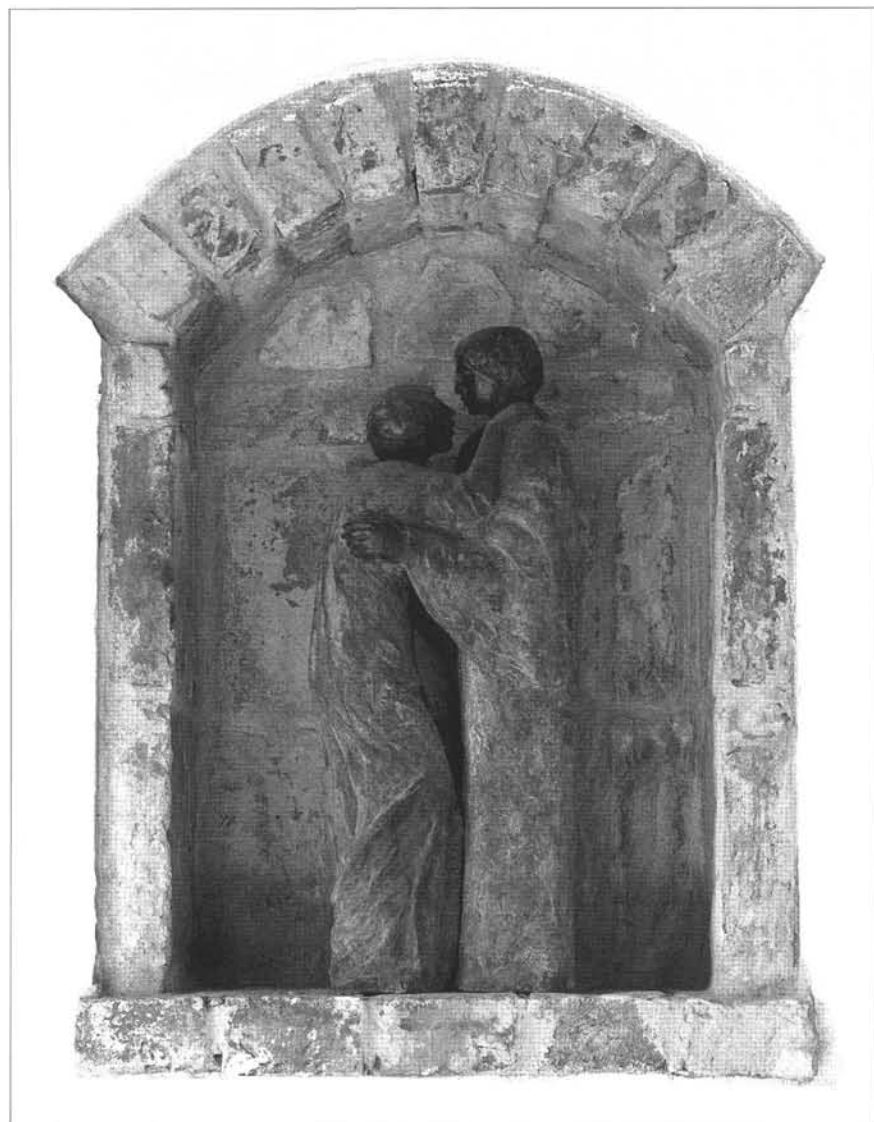
Szent Flórián (Bucsuszentlászló), bronz, 160 cm, 1991.
St. Florian (Bucsuszentlászló), bronze, 160 cm, 1991.

Szt. István, bronz, 25 cm, 2000.
St. Stephen, bronze, 25 cm, 2000.

Szt. István és Gizella, bronz, 50x70 cm, 2000.
St. Stephen and Gizella, bronze, 50x70 cm, 2000.

Júdás csókja, bronz, 60 cm, 1980.
Judas kiss, bronze, 60 cm, 1980.

Egyedül, bronz, 35 cm, 1992.
Alone, bronze, 35 cm, 1992.

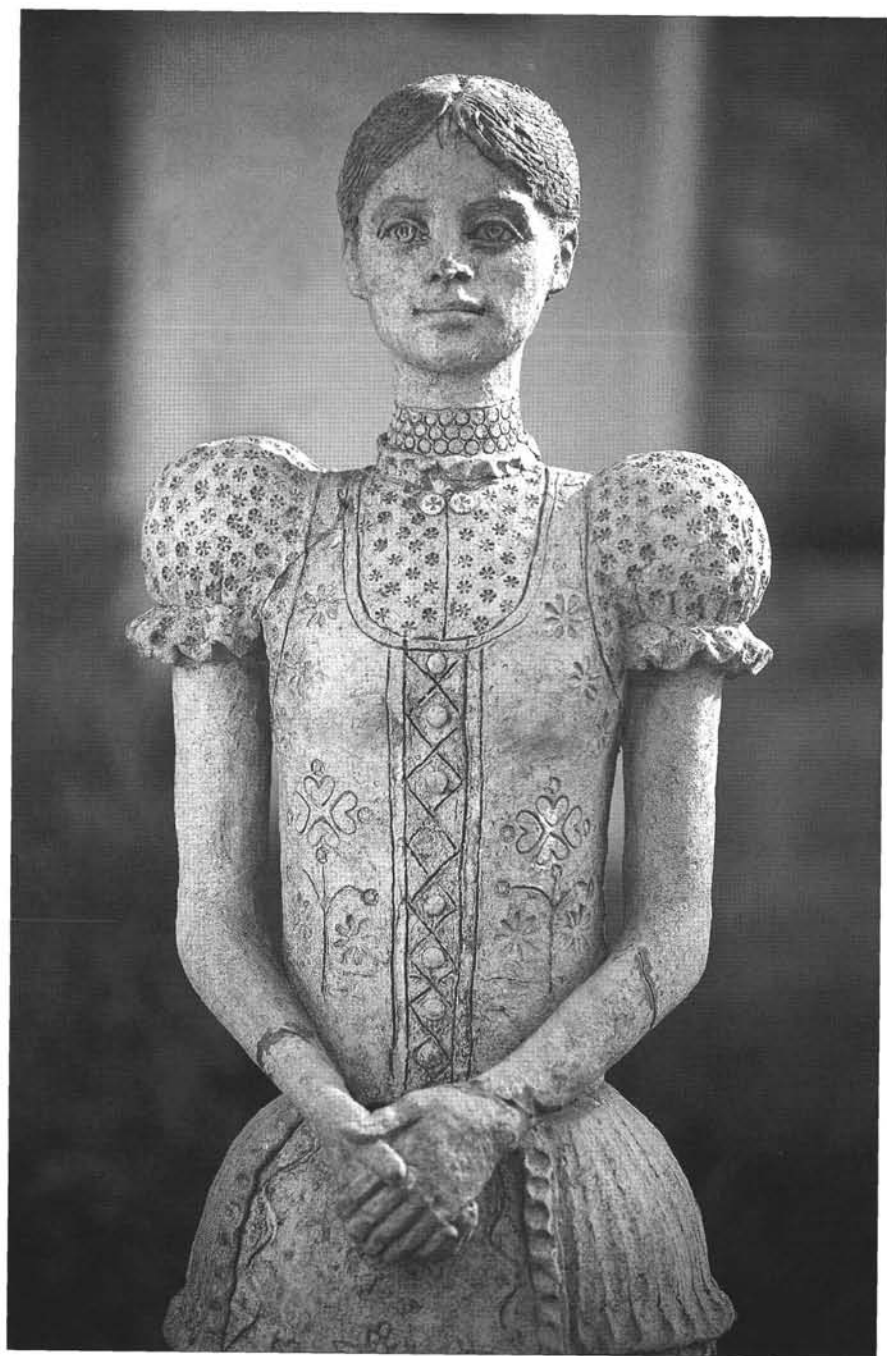
Szent István (Százhalombatta), bronz, 450 cm, 2000.
St. Stephen (Százhalombatta), bronze, 450 cm, 2000.

Gyerekek, vörösréz, 20 cm, 1985.
Children, copper, 20 cm, 1985.

Öreg, terrakotta, 120 cm, 1991.
The old man, terracotta, 120 cm, 1991.

Menyecske, terrakotta, 120 cm, 1992.
Young wife, terracotta, 120 cm, 1992.

Szt. György, bronz, 160 cm, 2000.

St. George, bronze, 160 cm, 2000.

Madonna, fa, 160 cm, 1970.
Madonna, wood, 160 cm, 1970.

Szabolcs Péter válogatott bibliográfiája

1968

- Műterem a pincében. Látogatás Szabolcs Péter zalaegerszegi szobrászművésznél. ZH 1968. II. 4. 7. p.
- Romváry Ferenc: Dél-dunántúli képzőművészek III. kiállítása. Pécs. Jelenkor 1968/VI.
- Kiegyensúlyozatlanság a sokféleségben. A dél-dunántúli képzőművészeti kiállítás egerszegi bemutatója. ZH 1968. VI. 30. 7. p.

1969

- Szabolcs Péter: Ami a katalógusból kimaradt. ZH 1969. VI. 6. 9. p.

1971

- Török András: Egy szobrász – a zalai kulturális műhelyért. Műteremlátogatáson. ZH 1971. II. 14. 9. p.
- Török András: Megvalósításra érdemes vázlatok. Szabálytalan kritika Szabolcs Péter kiállításáról. ZH 1971. XII. 19. 9. p.

1972

- Török András: Utak, művészek, alkotások. Jegyzetek az Egervár '72 kiállításáról. ZH 1972. V. 7. 7. p.
- Szoboravatás az egerszegi Zrínyi Miklós Gimnázium és Szakközépiskolában. ZH 1972. X. 22. 12. p.
- Borbély Pál: Szabolcs Péter szobrászművész. Mert a szurkolás itt, ma, közéleti szereplés. ZH 1972. XII. 24.
- Motivi di Grisiquana in opere di P. Szabolcs. La Voce del Popolo, 1972. VIII. 24. 9. p.

1973

- Műterem-látogatás. Szabolcs Péter szobrászművésznél. ZH 1973. II. 4. 7. p.
- Török András: Művészturnisták Egervárott. ZH 1973.
- Eötvös Pál: Fafaragótelep Egervárott. ZH 1973. IX. 28.

1974

- Artner Tivadar: Zalai művészek kiállítása Pécsen. Népszabadság 1974. III. 23. 7. p.
- Élni, dolgozni, fejlődni. Műteremlátogatóban Szabolcs Péternél. ZH 1974. VII. 21. 7. p.
- Török András: Egervár 74. Az újra felfedezett művésztelep. ZH 1974. VIII. 25. 7. p.
- Alkotások és ötletek. Az Egervár '74 két kiállításáról és egy koncepcióról. ZH 1974. IX. 8. 7. p.
- Szabolcs Péter: Szubjektív sorok... ZH 1974. IX. 15. 8. p.
- Az egervári művésztelep alkotóinak kiállítása Zalaegerszegen. ZH 1974.

1975

- Török András: A siker három arcáról – Szabolcs Péterrel. Zalaegerszeg, Ravenna, Budapest. ZH 1975. VI. 15. 7. p.
- Lázár Tibor: Jobban odafigyelni a helyiekre. Hozzászólás. ZH 1975. VI. 22. 9. p.
- Menyhárt László: Az Egervár '75 kiállításáról. ZH 1975. IX. 7. 7. p.
- Török András: Pillantás a pályakezdésre. Szabolcs Péter első gyűjteményes kiállításáról. ZH 1975. XI. 16. 9. p.
- Mészöly Gábor: Vársereg ecsettel. Néphadsereg 1975.

1976

- Szokolczay Lajos: Az anyagátalakítás etikája. Szabolcs Péter budapesti kiállítása kapcsán. ZH 1976. III. 31. 4. p.
- P. Szűcs Julianna: Neorokokó '76. Szabolcs Péter kiállítása a Stúdió Galériában. Népszabadság 1976. IV. 8. 7. p.
- Molnár Zsolt: Fiatal képzőművészek közös töprengése. Útkeresés indulatokkal. Magyar Ifjúság 1976. IV. 9. 16–17.
- Molnár Zsolt: Szitakötő a házak felett. Művésztelep Zalában. Magyar Ifjúság 1976.
- Van mit tanulnunk egymástól. Szabolcs Péter finnországi tanulmányútjáról. ZH 1976. VIII. 7. 5. p.
- A faszobrászok játszótérén. Vidám fafaragás után. ZH 1976. IX. 12. 4. p.
- Török András: Csalódás – tanulságokkal. Jegyzetek a megye hivatásos képzőművészeinek tárlatáról. ZH 1976. IX. 26. 7. p.
- Vadas József: Miért rossz, ami jó? Élet és irodalom 1976. X. 23. 5. p.
- Suovia, Mika: Hartauden teema humanistin veistoksissa. Etelä – Suomen Sanomat (Lahti) 1976. VII. 11.

1977

- Zala képzőművészei. Művészet 1977/4. 16. p.
- Szabados Árpád: A zalaegerszegi játszótér. Művészet 1977/4. 25. p.
- Magyar Katalin: Elismerés a zalaegerszegi törekvéseknek. Művészeti szimpozionok és alkotótáborok nemzetközi konferenciája Siklóson. ZH 1977. VII. 3. 7. p.
- Török András: Művészek egy iskoláért. Zalaegerszeg nemzetközi faszobrász művésztelepén láttuk. ZH 1977. VII. 24. 7–8. p.
- Varga Zoltán: Új ízek, kísérletek. Az őszi megyei képzőművészeti tárlatról. ZH 1977. XI. 13. 7. p.

1978

- Szelestey László: Műterem a malomban. Beszélgetés Szabolcs Péter szobrászművésszel. ZH 1978. IX. 3. 9. p.

1979

- Böcs Ferenc: Sárkányt is építettem. Magyar Ifjúság 1979.

1980

- Megnyitották Zalaegerszegen a színháznevelési központot. (Szabolcs Péter kiállítása). ZH 1980. IV. 26. 1. p.
- Molnár Zsolt: Az otthonról – hazáig. Magyar Ifjúság 1980. VII. 11. 20–21. p.
- Szelestey László: Többre tellett volna. A Zala megyei képző- és iparművészek tárlatáról. ZH 1980. X. 12. 7. p.
- Szabolcs Péter alkotásai Zalaegerszegen. ZH 1980. X. 15. 5. p.

1981

- Gárdonyi Béla: Művészek Zalában. Kisalföld Magazin 1981. V. 9. 9. p.
- Magyar Hajnalka: Szabolcs Péter szobrai Keszthelyen. ZH 1981. VIII. 12. 5. p.
- Benyó Marianna: Szabolcs Péter gyermekszobrai. ZH 1981. X. 18. 8. p.

1982

- Magyar Hajnalka: Művész-vágyak. Látogatás Szabolcs Péter szobrásznál. ZH 1982. II. 27. 9. p.
- Kovács Ferenc: Kéne egy kis botrány? ZH 1982.
- Óvári Miklós látogatása megyénkben. Tanácskozás a megyei pártbizottságon. Találkozás Szabolcs Péter szobrasszal. Városnéző körséta Zalaegerszegen. ZH 1982. V. 28. 1. p.
- Hellenbart Gyula: Magyar napok Hamburgban. Profil (Folyóirat a Német Szövetségi Köztársaságból). 1982/6. 33–36. p.
- Péntek Imre: Egy „képfaragó” a peremvidéken (Szabolcs Péter). Életünk 1982/7. 643–647. p.
- Átadták Zala megye Tanácsa Alkotói-díjait. ZH 1982. VIII. 19. 1. p.
- Magyar Hajnalka: Egy plakett hazatalált... ZH 1982. VIII. 20. 8. p.
- Ember Mária: Három érdekes szobrász. Magyar Nemzet 1982. IX. 23.
- Magyar Hajnalka: Ismerős élmények. Megyei alkotók képzőművészeti tárlatán. ZH 1982. X. 9. 7. p.

1983

- Szabolcs Péter: Művésztelepi tanulmányút az NSZK-ban. ZH 1983 XII. 3. 7. p.
- Petrus und Paulus für Kiliankirche? Vorschlag kam von Bildhauern. Gestern Modelle präsentiert. Letmather Zeitung 1983. X. 26.
- Napoleon singt im Atelier Umgangstau nach Noten. Guter Service versorgt Künstler mit Material. Iserlohner Zeitung 1983. IX. 22.

1984

- Az 1984. évi művészeti díjasok. ZH 1984. IV. 3. 4. p.
- Magyar Hajnalka: Megfaragni, amit a környezet sugároz. Beszélgetés Szabolcs Péter Munkácsy-díjas szobrasszal. ZH 1984. IV. 7. 9. p.
- Győzött a tulipán. Mi kerül az egerszegi Dísz térre? ZH 1984. VI. 18. 5. p.
- Égi és földi szerelem. Szabolcs Péter szobrai Lellén. Somogyi Néplap 1984. VI. 26.

- Magyar Hajnalka: Szeretet – szerelem. Szabolcs Péter zalaegerszegi tárlatáról. ZH 1984. IX. 19. 5. p.
- Zalai alkotók – országos tárlatokon. ZH 1984. X. 13. 7. p.
- Szerelemről, szeretetről – szobrász szemmel. Ruházati Munkás 1984. XII. 6.
- Csapó Ida: Zala parti malmok. Új Tükör 1984. XII. 16. 10. p.

1985

- Kiállítás a Kanizsai Sörgyárban. Söripari Hírlap 1985. I. 28.
- Csapó Ida: A mű marad [Riport] Új Tükör 1985. II. 3. 27. p.
- Érem Zalaegerszeg centenáriuma. ZH 1985. II. 18. 5. p.
- Pogány Gábor: Szabolcs Péter szobrai. Dürer Terem. Új Tükör 1985. II.
- Horváth Zsuzsa: A megyei képzőművészek jubileumi tárlata. 35 művész 97 műve. ZH 1985. IV. 20. 7. p.
- Malom-majális Zalacsében. ZH 1985. V. 2. 5. p.
- Tersztyánszky Krisztina: A Balaton festői. Kollektív tárlat Lellén. Somogyi Néplap 1985. július 8.
- Éremgyűjtők vándorgyűlése. Somogyi Néplap 1985 VIII. 5.
- Sárkány József: Képzőművészet és mecénatúra. Kritika 1985/12. 24–25. p.

1986

- Keresztes Szilvia: Utat találni az emberekhez. ZH 1986. IV. 19. 9. p.
- Keresztes Szilvia: Humanista üzenet szoborban, grafikában. Szabolcs Péter és M. Kiss József alkotásai Keszthelyen. ZH 1986. VII. 16. 5. p.
- Tiszta forrásból. Új köztéri szobrot avattak Kecskeméten. Petőfi népe 1986. IX. 5. 1. p.

1987

- Pajor Csaba: Szabolcs Péter munkái és tervei. ZH 1987. III. 7. 7. p.
- Ruszt József: Szabolcs Péter alkotásai között. ZH 1987. XI. 14. 9. p.
- Wendel, Thomas: Elfenbeinturm nach allen Seiten offen. Ungarische Künstler mit moderner und traditioneller Kunst im Museum und Rathaus. Die Rheinpfalz 1987. VI. 12.
- Seyl, Michael: Kunst überwindet Barrieren. Die Rheinpfalz 1987. VI. 13.

1988

- Magyar Hajnalka: Lenti tárlatok. ZH 1988. XI. 12. 5. p.

1989

- Magyar Hajnalka: Szabolcs Péter szobrászművésznél. Egy kacsá nyomában. ZH 1989. II. 9. 8. p.
- Megvalósult közterületi képzőművészeti alkotások, 1989 I. negyedév. Összeállította Hollósi Éva. Művészet 1989/7. 63. p.
- Ünnepi gyűlések és koszorúzások Zalaegerszegen. ZH 1989. III. 16. 1. és 3. p.
- Szabolcs Péter: Por és márvány. Szubjektív sorok egy szoborrongáló ürügyén. ZH 1989. V. 6. 4. p.

1990

- Magyar Hajnalka: A mecénás megelégedett egy ágyúval. Emlékműkörtani beszélgetés Szabolcs Péterrel. ZH 1990. X. 8. 5. p.
- Jääske-Läinen, Aulikki: Valtuuskunta hakee mallia Varkaudesta. Unkarin kun-
naliselämä uudistuu. Warkauden Lehti 1990. V. 24. 7. p.

1991

- Szent Flórián ismét őriz. Szép hagyományt élesztettek újjá Bucsuszentlász-
lón. ZH 1991. IV. 27. 4. p.
- Hujber Katalin: Ha kánikula, akkor múzeum... Keszthelyi kiállítási paletta.
ZH 1992. VI. 6. 7. p.
- Képzőművészeti hétvége Keszthelyen. ZH 1991. VI. 24. 1. és 5. p.
- Ünnepe volt Nádasdon. Vas Népe 1991. IX. 17.

1992

- Péntek Imre: Szobrász-lét vidéken. Szabolcs Péter Munkácsy-díjas szobrász-
művész kiállítása. Fehérvári Hét, 1992. II. 28. 23. p.
- Hujber Katalin: Szabolcs Péter kiállítása a hangversenytérben. Huszonöt
év munkái – Egerszegen. ZH 1992. IX. 4. 11. p.
- Péntek Imre: Szobrász évtizedek Zalaegerszegen. Zalai Új Hírek 1992. IX. 14.
- Huszonöt év munkáiból. Szabolcs Péter jubileumi kiállítása. Zalai Új Hírek
1992. IX. 7. 5. p.

1993

- Kostyál László: Huszonöt év munkái. Szabolcs Péter retrospektív kiállítása.
Új Művészet 1993/1. 52–53. p.
- Hujber Katalin: Levélféle Szabolcs Péternek. (Egy kiállítás ürügyén) ZH
1993. I. 30. 7. p.
- Gál József: Őrség és Zala: Haza-szigetek. Beszélgetés Szabolcs Péter szob-
rázművésszel. Vas Népe 1993. VI. 8. 6. p.

1994

- Hujber Katalin: Képek textilben-bronzban. ZH 1994. IX. 26. 11. p.

1995

- Kultúra és művelődés Egerszegen. Olvasók leveleiből, Németh János kerami-
kus, Szabolcs Péter szobrász, Nemes László festő. ZH 1995 II. 21. 8. p.

1996

- Borbás György: Száz év alkotások tükrében. ZH 1996. V. 29. 10. p.
- Egri Mária: „Mindig a feladat a döntő.” Beszélgetés Szabolcs Péter szobrász-
művésszel. Pannon Tükör 1996. november–december, 73–75. p.
- Magyar Hajnalka: Péter és a sárkány. ZH 1996. XI. 9. 9. p.

1997

- „Hogy képzőművészeti tárlatokra nem csak kiállítótermekben kerülhet sor...” ZH 1997. III. 18. 12. p.
- Arató Lajos: Sírgyalázás a temetőben. ZH 1997. VIII. 12. 4. p.
- Arany Gábor: Emlékpark a hősi halottaknak. ZH 1997. XII. 12. 7. p.

1998

- Magyar Hajnalka: Mit csinál sok macska egy zsákban? ZH 1998. I. 24. 7. p.
- Magyar Hajnalka: Ez a Petőfi másként született. ZH 1998. III. 14. 5. p.

1999

- Csillagh László emlékére. Szabolcs Péter szobra András hidán. Zalaegerszeg 1999. III. 5. 5. p.
- Magyar Hajnalka: Sok jó művész kis helyen is... ZH 1999. III. 10. 7. p.
- Magyar Hajnalka: Repülni, sólyomszárnyakon. ZH 1999. XI. 6. 6. p.

2000

- Szobortervek várakozásban. A zalaegerszegi közgyűlés a jövő héten dönt a képzőművészek ajánlatairól. ZH 2000. II. 17. 7. p.
- Minek a „cirkusz”, ha úgy sem. Vélemények a zalaegerszegi közgyűlés közteri szoborpályázatán hozott döntésről. ZH 2000. III. 2. 9. p.
- Szamosi József: Milleniumi emléktábla Münchenben. Dr. Orbán Viktor látogatása a bajor fővárosban. Életünk 2000. május
- Mozsár Eszter: Ne legyen kampányízű a millennium. Szabolcs Péter a pénzről és a művészetről. Zalaegerszeg 2000. VI. 4.
- Arató Lajos: A megnyesett fa kizöldül. Ősei földjén kap mellszobrot dr. Lékai László bíboros, esztergomi érsek. ZH 2000. VII. 8. 8. p.
- Emlékpark, Mária oltalmában. Jövő hét elején megkezdődhetnek a munkálatok – avatás legkésőbb augusztusban. ZH 2000. XI. 25. 7. p.
- Kostyál László: Zala megye képzőművészete a 20. században, különös tekintettel a századvégre. In: ZALA'ART 2000. Szerk. Boncz Barnabás – Dr. Kostyál László. Zalaegerszeg 2000. 4–10. p.

2001

- Megrendült a bizalom. Szabolcs Péter munkájáról és a törvény erejéről. ZH 2001. I. 17. 12. p.
- Dombormű, vígposz és színházi ösbemutató. Zalai események a Magyar Kultúra Napja alkalmából. ZH 2001. I. 23. 7. p.
- Sinkovics Eta: Ősidők törvénye szellemében. ZH 2001. IX. 15.
- Kostyál László: Zala megye képzőművészete a 20. században. In: Zala megye ezer éve. Főszerk. Vándor László. Zalaegerszeg 2001. 342–348. p.

Szabolcs Péter díjai, kiállítási részvételei és köztéri munkái

Díjak:

- 1973 Zala Megyei Tárlat díja
- 1974 Zala Megyei Tárlat díja
- 1975 Zala Megyei Tárlat díja
Ravenna, II. Nemzetközi Dante Biennálé, aranyérem
Budapest, Fiatal Képzőművészek Jubileumi Kiállítása, II. díj
- 1978 Kaposvár, III. Dunántúli Tárlat, Somogy Megyei Tanács díja
A Kulturális Minisztérium Szocialista Kultúráért kitüntetése
- 1980 A Képzőművészeti Alap Kiállítási Nívódíja
- 1983 Zalaegerszeg, a Zala Megyei Tanács Alkotói Díja
- 1984 Munkácsy-díj

Egyéni és csoportos kiállítások:

- 1967 Zalaegerszeg, Egervári Művésztelep Kiállítása
- 1968 Siklós, Kőfaragó Symposium kiállítása
- 1969 Zalaegerszeg, Göcseji Múzeum
Zalaegerszeg, Egervári Művésztelep Kiállítása
- 1970 Nagykanizsa, Thúry György Múzeum
Zalaegerszeg, Egervári Művésztelep Kiállítása
- 1971 Zalaegerszeg, Ifjúsági Ház
Zalaszentgrót, Művelődési Ház
Pécs, III. Kisplasztikai Biennálé
- 1972 Groznjan (Jugoszlávia)
Groznjan, Magyar Művészek
Zalaegerszeg, Egervári Művésztelep Kiállítása
- 1973 Budapest, Ferencvárosi Pincetárlat
Szombathely, Pannónia Nemzetközi Kiállítás
Zalaegerszeg, Egervári Művésztelep Kiállítása
Zalaegerszeg, Zalaegerszegi Képzőművészek Kiállítása
- 1974 Zalaegerszeg, Egervári Művésztelep Kiállítása
Pécs, Zala Megyei Képzőművészek Kiállítása
- 1975 Zalaegerszeg, Ifjúsági Ház
Zalaegerszeg, Zala Megyei Tárlat
Budapest, Műcsarnok, Fiatal Képzőművészek Jubileumi Kiállítása
Budapest, Magyar Nemzeti Galéria, Fiatal Művészek Kiállítása
Ravenna (Olaszország), II. Nemzetközi Dante Biennálé
- 1976 Budapest, Stúdió Galéria
Budapest, UVATERV
Budapest, Várkollégium
Körmend, Kollégium
Nagykanizsa, Thúry György Múzeum

- Lahti (Finnország), Történeti Múzeum
 Balatonberény, Művelődési Ház
Budapest, Múcsarnok, Fiatal Művészek Kiállítása
Pécs, Kísplasztikai Biennálé
Kaposvár, II. Dunántúli Tárlat
Párizs – Reims – Le Havre (Franciaország), Fiatal Művészek Magyarországról
Antwerpen (Belgium), Szocialista Országok Művészei
Zalaegerszeg, Zalai Művészek Kiállítása
- 1977 Lenti, Sólyom László Művelődési Központ
Kairó (Egyiptom), Fiatal Művészek Magyarországról
Siófok, Művészet a „Művészetben”
Ravenna (Olaszország), III. Nemzetközi Dante Biennálé
Szombathely, Pannónia Nemzetközi Kiállítás
Sopron, I. Országos Érembiennálé
Zalaegerszeg, Zalai Művészek Kiállítása
- 1978 *Budapest, Múcsarnok, Magyar Szobrászat*
Kaposvár, III. Dunántúli Tárlat
- 1979 *Budapest, Csontváry-terem, Faszobrászat*
Herszon (Szovjetunió), Zala Megyei Művészek Kiállítása
Budapest, Múcsarnok, A Hódmezővásárhelyi Művésztelep Kiállítása
- 1980 *Zalaegerszeg, Móricz Zsigmond Művelődési Központ*
Zalaegerszeg, Kisfaludi Strobl-terem
Zalaegerszeg, Kisfaludi Strobl-terem
- 1981 Keszthely, Goldmark Károly Művelődési Központ
 Hévíz, Művelődési ház
 Zalaegerszeg, ZALAHÚS
Offenbach (NSZK), Magyar Művészet
Eindhoven (Hollandia), Phillips Centrum, Magyar Művészet
Budapesti Történeti Múzeum, Magyar Szobrászat
Kaposvár, IV. Dunántúli Tárlat
- 1982 *Zalaegerszeg, Kőolajipari Vállalat*
 Kőrmend, Színház
Hamburg (NSZK), Mensch Galéria
Nyíregyháza, Nemzetközi Éremművészeti Alkotótelep Kiállítása
Tolbuchin (Bulgária), Magyar Művészet
Zalaegerszeg, Zalai Művészek Kiállítása
Keszthely, Zalai Művészek Kiállítása
- 1983 Sopron, Képcsarnok
 Hamburg (NSZK), Mensch Galéria
 Varaždin (Jugoszlávia), Városi Múzeum
Izerlohn (NSZK), Európai Művészet
- 1984 Balatonboglár, Tóparti Galéria
 Zalaegerszeg, Városi Hangverseny- és Kiállítóterem
Budapest, Múcsarnok, Magyar Szobrászat

- Gorizia (Olaszország), Zalai Művészek Kiállítása*
Hamburg (NSZK), Mensch Galéria, Magyar Művészet
Budapest, SZÜV Vándorkiállítás
Kaposvár, V. Dunántúli Tárlat
- 1985 Budapest, Dürer-terem
 Nagykanizsa, Kanizsa Sörgyár
Budapest, Nagy Balogh-terem, Zalai Művészek Kiállítása
Budapest, I. Országos Faszobrász Kiállítás
 Zalaegerszeg – Nagykanizsa – Keszthely – Zalaszentgrót – Letenye – Lenti
 – Lendva, Zalai Művészek Tárlata
 Klagenfurt (Ausztria), Zalai Művészek Tárlata
- 1986 Keszthely, Balatoni Múzeum
 Zalaegerszeg, Kisfaludi Strobl-terem
 Nagykanizsa, Thúry György Múzeum
 Kecskemét, Képcsarnok
 Körmend, Színház
 Székesfehérvár, Színház
 Hévíz, Művelődési ház
Zalaegerszeg, Dél-dunántúli Képzőművészek Kiállítása
Nyíregyháza-Sóstó, Nemzetközi Éremművészeti Alkotótételep Kiállítása
- 1987 Zalaegerszeg, Hevesi Sándor Színház
 Zalaszentlászló, Faluház
 Kusel (NSZK), Városi Múzeum
Kaposvár, VII. Dunántúli Tárlat
Budapest, Csontváry-terem
- 1988 Budapest, Műcsarnok, Magyar Képzőművészek Szövetsége Kiállítása
- 1989 Mannheim (NSZK)
 Zalakaros, Művelődési ház
 Zalaegerszeg, Kisfaludi Strobl-terem
Mannheim, Zalai Művészek Kiállítása
Budapest, Műcsarnok, Tavaszi Tárlat
Sopron, VII. Országos Érembiennálé
- 1990 Miskolc, Szőnyi-terem
 Eger, Képcsarnok
- 1991 Keszthely, Balatoni Múzeum
 Celldömölk, Városi Művelődési Központ
Zalaegerszeg, Holland Kulturális Hét, Zalai Művészek Kiállítása
St. Pölten (Ausztria), Zalai Művészek Kiállítása
- 1992 Révfülp
 Székesfehérvár, Püski Galéria
 Zalaegerszeg, Városi Hangverseny- és Kiállítóterem
- 1993 Nagykanizsa, Hevesi Sándor Művelődési Központ
 Jennersdorf (Ausztria)
Zalaegerszeg, Városi Hangverseny- és Kiállítóterem, Zala Megyei Tárlat

- 1994 Hévíz, Hotel Termál
Budapest, Művész Színház
Esztergom, Vármúzeum
- 1995 *Budapest, Múcsarnok, Szobrászkiállítás*
- 1996 *Budapest, Vasarely Múzeum – Kaposvár, Corpus-kiállítás*
- 1997 Budapest, Antenna Hungária
Zalaegerszeg, Kórház
Budapest, Múcsarnok, Magyar Szalon '97
- 1998 *Zalaegerszeg, II. Regionális Kisplasztikai Tárlat*
- 1999 Tótszerdahely
Zalaegerszeg, CIB Bank
- 2000 *Zalaegerszeg, Városi Hangverseny- és Kiállítóterem, Millenniumi Zala Megyei Tárlat*
Budapest, Múcsarnok, Millenniumi Szalon
- 2001 Tatzmannsdorf (Ausztria), Hotel Thermal
Alsólendva (Szlovénia), Galéria Múzeum, Zalai Művészek Kiállítása
Siklós – Kaposvár – Szekszárd, Siklósi Szalon 2001.

Köztéri alkotások:

- 1972 Letenye, *Hösi emlékmű*
Zalaegerszeg, *Zrínyi Miklós-portré* (Zrínyi Gimnázium)
- 1973 Nagykanizsa, *Zsigmondi Vilmos-dombormű* (Zsigmondi V. Szki.)
Balatonszépplak, *Kenyeres Júlia-dombormű*
Zalaegerszeg, *Csány László-faszobor* (Csány L. Szki.)
Budapest (Kispest), *Zalaegerszeg utcatábla*
Zalaegerszeg, *Pálóczi Horváth Ádám-dombormű* (Pálóczi H. Á. Zeneiskola)
- 1974 Ádánd, *Fekete István-portré*
Nagykanizsa, *Zemplén Győző-portré*
Zalaegerszeg, *Zászlóvivők* (Petőfi laktanya)
- 1976 Győr (Nádorváros), *Gyógyszertári plasztika*
- 1977 Zalaegerszeg, *Demokrácia térplasztika* (Megyei Tanács)
- 1979 Lenti, *Anya gyermekkel*
Zalaegerszeg, *Pántos Marika-síremlék*
- 1982 Sopron, *Herbst Zoltán-síremlék*
- 1983 Zalaszentgrót, *Jövőnk*
Kaposvár, *Játszó gyerekek*
- 1984 Csesztreg, *Kis futbalista*
- 1985 Zalaegerszeg (Dísz tér), *Tulipán*
Kecskemét, *Tiszta forrásból*
- 1987 Zalaegerszeg, *Dr. Pap Simon-portré* (Magyar Olajipari Múzeum)
Zalaegerszeg, *Dr. Varga József-portré* (MOIM)
Zalaegerszeg, *Bencze László-portré* (MOIM)
Herszon (Szovjetunió), *Petőfi-portré*

- 1988 Sopron, *Jegesember-cégér*
Pacsa, *Petőfi Sándor-portré*
Zalaegerszeg, *Szökőkút* (MOIM)
- 1989 Keszthely, *Dr. Belák Sándor-portré*
- 1990 Keszthely, *Dr. Kemenes Ernő-portré*
Keszthely, *Dr. Láng Géza-portré*
Zalalövő, *II. Világháborús emlékmű*
- 1991 Bucsuszentlászló, *Szent Flórián*
- 1992 Gellénháza, *II. Világháborús emlékmű*
- 1994 Budapest, *Országcímer* (Parlament)
Bak, *Szent Flórián*
Budapest (Antenna Hungária), *Hirthozó Angyal*
Keszthely, *Dr. Lovassy-portré*
Szepetnek, *Királyi Pál-dombormű*
- 1996 Balatonmáriafürdő, *Gróf Andrássy Mária*
Szentgyörgyvölgy, *Gózon Imre-portré*
- 1997 Tatabánya, *Szent György*
Nagykanizsa, *Kaán Károly*
- 1998 Zalavár, *Szent László* (Szent István-kápolna)
Balatonfüred, *Keresztury Dezső-dombormű*
Zalaegerszeg, *Eötvös József*
Lenti, *Petőfi Sándor*
- 1999 Gyermely, *Öreg pásztor*
Zalaegerszeg, *Csillagh László*
Tótszerdahely, *Zrínyi Katalin*
Bad Reichenau, *Dr. Georg von Liebig-portré*
- 2000 Százhalombatta, *Szent István*
Kóka, *Szent István-portré*
Keménfa, *Szent István*
Zalalövő, *Lékay bíboros portréja*
Szentgyörgyvölgy, *Szent György*
München, *Magyar Millennium – Szent István és Gizella-dombormű*
- 2001 Nemessándorháza, *Szent István-portré*
Ópusztaszer, *IV. Béla-portré*
- 2002 Zalaegerszeg, *Magyar Millennium – Szent István és Gizella-dombormű*

Támogatók:

Zalaegerszeg Kulturális Örökségéért
Közalapítvány

CIB Bank Rt. zalaegerszegi fiókja

OTP Bank Rt. Nyugat-Dunántúli
Regionális Igazgatósága

Zala Volán Rt.

Kiss & Matyéka Kft.

Szilágyi István, Sénye

Kiadja:
Zala Megyei Múzeumok
Igazgatósága

Felelős Kiadó:
Vándor László

Írta és összeállította:
Kostyál László

Fényképezte:
Zóka Gyula

Nyomdai előkészítés:

ISBN 963 7205 24 1

